

Navike posjećivanja kazališta kod djece

Petrokov, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:372406>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVA PETROKOV

NAVIKE POSJEĆIVANJA KAZALIŠTA KOD DJECE

Diplomski rad

Pula, travnja 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVA PETROKOV

NAVIKE POSJEĆIVANJA KAZALIŠTA KOD DJECE

Diplomski rad

JMBAG: 0303057180, redoviti student

Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij

Predmet: Medijska kultura

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, travnja 2021.

Zahvaljujem svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Kristini Riman na pruženoj pomoći, korisnim savjetima i sugestijama tijekom pisanja ovog diplomskog rada. Također, zahvaljujem svojoj obitelji i prijateljima na podršci koju su mi pružali za vrijeme studiranja.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Iva Petrokov, kandidatkinja za magistra primarnog obrazovanja, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Iva Petrokov

U Puli, 27. travnja, 2021. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Iva Petrokov dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom *Navike posjećivanja kazališta kod djece* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 27. travnja 2021. godine

Potpis

Iva Petrokov

SADRŽAJ

1. UVOD.....	8
2. KAZALIŠTE.....	9
2.1. Grčko kazalište.....	9
2.2. Rimsko kazalište.....	11
2.3. Srednjovjekovno kazalište.....	11
2.4. Renesansno kazalište.....	12
2.4.1. Commedia dell'arte.....	13
2.4.2. Elizabetinsko kazalište.....	13
2.5. Barokno kazalište.....	14
2.6. Kazalište u 19. stoljeću.....	14
2.7. Kazalište u 20. stoljeću.....	15
3. KAZALIŠTE I DJECA.....	16
3.1. Povijesni pregled razvoja kazališta za djecu u svijetu i kod nas.....	16
3.2. Kazališne vrste namijenjene djeci.....	17
3.2.1. Lutkarsko kazalište.....	17
3.2.2. Kazalište sjena.....	19
3.3. Recepcija u kazalištu za djecu.....	19
3.4. Svrha kazališta za djecu.....	21
3.5. Dječje kazalište kao obrazovno i zabavno iskustvo.....	21
4. ISTRAŽIVANJE.....	24
4.1. Uvod.....	24
4.2. Cilj istraživanja.....	25
4.3. Zadaci i hipoteze istraživanja.....	25
5. METODA.....	27
5.1. Sociodemografski podaci za uzorak roditelja.....	27

5. 2. Sociodemografski podaci za uzorak djece.....	30
6. INSTRUMENT, POSTUPAK ISTRAŽIVANJA, PREGLED I ODABIR PODATAKA ZA ANALIZU	31
6. 1. Instrument.....	31
6. 2. Postupak.....	32
6. 3. Pregled i odabir podataka za analizu.....	32
7. STATISTIČKA ANALIZA	33
8. REZULTATI.....	33
8. 1. Posjete kazalištima za djecu i odrasle	33
8. 2. Povezanost roditeljskih i dječjih navika odlaska u kazalište	35
8. 3. Motivacijski elementi posjeta kazališta s djetetom	36
8. 4. Gledanje snimki kazališnih predstava u vrijeme izolacije uzrokovane COVID- 19 pandemijom	41
8. 5. Opće zadovoljstvo gledanjem kazališnih predstava.....	44
9. RASPRAVA.....	47
10. ZAKLJUČAK	49
11. LITERATURA.....	51

1. UVOD

Kazalište se od davnina smatralo osnovnim vidom zabave društva. Pojavom moderne tehnologije i novih medija poput tiska, radija, televizije i interneta, došlo je do opadanja popularnosti kazališta. Činjenica je da se danas sve veći broj ljudi odlučuje za odlazak u kino ili gledanje filma kod kuće, dok samo mali dio stanovništva poseže za kazalištem kao oblikom zabave. Kazalište nema samo funkciju zabave, ono omogućava pojedincu razvoj kritičkog mišljenja, mašte i širenje svjetonazora. Ono također pomaže u promicanju društvenih promjena.

Današnji užurbani tempo življenja odražava se i na djecu koja su u svoje slobodno vrijeme sve više i više zaokupljena tehnologijom pa je odlazak u kazalište kod djece danas najčešće vezan uz škole i vrtiće.

Ovaj diplomski rad sastoji se od teorijskog i istraživačkog dijela. Teorijski dio rada govori o kratkom povijesnom pregledu svjetskog i hrvatskog kazališta te o razvoju kazališta za djecu u svijetu i kod nas. Također govori o razlikama između kazališta za djecu i kazalištu za odrasle te o samoj svrsi dječjeg kazališta. Drugi dio rada sastoji od istraživačkog dijela čiji je glavni cilj bio istražiti kakve su navike posjećivanja kazališta djece i njihovih roditelja.

2. KAZALIŠTE

Teatar ili kazalište podrazumijeva umjetničko ili mimetičko predstavljanje nekog događaja, odnosno radnje koja se ne pripovijeda, već se prikazuje na prostoru i u trenutku same izvedbe. Kazalište ili pozornica (lat. *spectaculum*) upućuje na nešto što je vidljivo, nešto što se pokazuje tj. uprizoruje. U hrvatskome jeziku, etimološki korijeni riječi *kaz ili *zor upućuju na gledanje, baš kao i korijen latinskog glagola *spectare* koji u prijevodu glasi „promatrati“ (Prosperov Novak, 2014). Batušić (1991) također objašnjava etimologiju riječi *kazalište*. Riječ kazalište potječe od glagola *kazati* (*monstrare*), a značenje *monstrare* nalazimo i u riječima *kažiput*, *kažiprst* i *putokaz*.

2.1. Grčko kazalište

Kazalište se počelo razvijati u dalekoj prošlosti, točnije u drevnoj Grčkoj šest stoljeća prije Krista. U mjesecu *elafebolion*, Stari su Grci organizirali svečanosti u čast boga Dioniza, koje bi se prema današnjim mjerilima odvijale od sredine mjeseca ožujka do sredine mjeseca travnja (Prosperov Novak, 2014). Svečanosti su se slavile u velikoj raskoši, a trajale su šest dana. Prvog se dana održavao svečani mimohod, drugog i trećeg dana nastupali su lirski zborovi dok su preostali dani bili posvećeni dramskim predstavama. Dioniza se smatralo bogom stvaralačkih sila prirode. Najčešće je bio utjelovljen u drveću i vinovoj lozi ili u životinjama (u biku, konju ili jarcu). Usmena predaje navodi kako su uz svjetlost zupalja, frula i talambasa, poklonici Dioniza vršili noćne obrede u njegovoj časti (Mrkšić, 1971). Slavlje je teklo plesanjem i pjevanjem korova popraćeno razuzdanim ponašanjem maskiranih ljudi. Karakterizirali su ih jareća kopita i rogovi, kovrčava kosa, šiljaste uši te štap ukrašen bršljanom i falusoidnim češerom (Prosperov Novak, 2014). Glumci su također nosili maske koje su naglašavale njihove crte lica, triko s bogato izvezenim haljinama i koturne tj. obuću s visokim đonom (Pignarre, 1970). U drevnoj Grčkoj žene nisu smjele sudjelovati u predstavama, stoga su se muškarci prerusavali u žene. Grudi i bokove obilježavali su jarkim bojama, a znali su nositi potpetice i nakit. Također, muškarac je tijekom predstava nastupao u više uloga, a na raspolaganju je imao i različite maske za različite uloge (Prosperov Novak, 2014). Za vrijeme Dionizijskih svečanosti prestajale su sve političke rasprave, sudski procesi pa čak i vojni pothvati (Hrvatska enciklopedija,

2020), a tijekom masovne svečanosti, u gledalištima se u prosjeku znalo skupiti do 20 000 do 40 000 gledatelja (Mrkšić, 2014).

Prve se kazališne predstave pripisuju Tespisu, grčkom glumcu i piscu o kojemu se vrlo malo toga zna. Godine 536. Tespis pobjeđuje na tragičkim natjecanjima koje uvodi tiranin Pizistrat, a sebe izdvaja iz kora (Prosperov Novak, 2014). U tom trenutku fabula izlazi iz pripovjedačkog okvira te postaje aktualno prisutna (Pignarre, 1970). Također, Tespis prvi uvodi pokretno kazalište i običaj pokrivanja ili uređivanja glumačkih lica (Prosperov Novak, 2014). Dionizijskim se svečanostima 500. godine prije Krista priključuje i mladi Eshil koji doprinosi razvoju kazališta tako što uvodi drugog glumca te tehnički i likovno usavršava masku (Pignarre, 1970). Tridesetak godina kasnije, tragičkim se natjecanjima priključuje i Sofoklo koji nadmašuje svoje prethodnike brojnim pobjedama. U tragediju uvodi trećeg glumca te smanjuje nekadašnji Eshilov veliki kor s pedeset članova na petnaest, nakon čega ga u potpunosti razrješuje (Hrvatska enciklopedija, 2020). Prostor grčkog kazališta bio je smješten izvan grada. Kružnog je bio oblika, a u središtima tih kružnih svetišta nalazio se povišeni žrtvenik. Stepeničasto povišeni redovi činili su mjesto prikazivanja, orkestru. Orkestra je na početku bila postavljena na drvenim konstrukcijama, a kasnije su na padinama bila postavljena prava kamena sjedišta (Prosperov Novak, 2014). Uz orkestru je stajala skena, glumačka garderoba. Kasnije je s vremenom kazališni prostor poprimio drugačiji izgled. Orkestra je izgubila oblik punog kruga, a skena se spojila s orkestrom u jedinstven glumački prostor (Hrvatska enciklopedija, 2020).

2. 2. Rimsko kazalište

Rimsko se kazalište, s obzirom na prostor, razlikuje od grčkog. Za razliku od Grka, stari su Rimljani svoja kazališta gradili u gradu. Kazališta su se dugi niz godina gradila od drva, a tek je 55. godine prije Krista sagrađeno prvo kameno kazalište u Pompejima. Kazalište nije bilo građeno na padini, nije imalo orkestru, a gledalište je bilo polukružno. Redovi su bili podijeljeni koncentričnim presjecima, zidovima i hodnicima. Brojni otvori na fasadi omogućavali su ulazak gledatelja u kazalište. Na svoja su mjesta dolazili unutrašnjim hodnicima i stepenicama, a onda kroz vrata zvana *vomitoria* prilazili su svojim mjestima (Mrkšić, 1971). U rimskom je kazalištu skena postala podij-pozornica, a orkestra odijeljeni dio gledališta (Prosperov Novak, 2014). Pod scene bio je najčešće drven, sagrađen od kamena ili mozaika (Mrkšić, 1971). Rimljani su također prvi sagradili stražnji pozorički zid i usavršili prve kazališne zastore (Prosperov Novak, 2014). Zid je služio kao dekor, a iza njega su bile postavljene garderobe i skladišta za opremu (Mrkšić, 1971).

2. 3. Srednjovjekovno kazalište

Pojavom kršćanstva u srednjem vijeku, antičko kazalište doživljava najveće protivljenje u čitavoj svojoj povijesti (Prosperov Novak, 2014.). Kršćanstvo je smatralo da je gluma nedostojan i bogohulan čin (Hrvatska enciklopedija, 2020). „Glumci i glumice za njih su bili djeca satane i babilonskih bludnica, njihovi gledaoci zabludjele ovce i posrnule duše.“ (Mrkšić, 1971: 133). Iako je u ranome srednjem vijeku antičko kazalište posve nestalo, mim se ipak očuvao zahvaljujući putujućim drušinama žonglera i glumaca. Zahvaljujući njihovim izvedbama na sajmovima i svečanostima, razvilo se europsko srednjovjekovno kazalište koje je trajalo sve do početka 7. stoljeća. Nešto kasnije, točnije u 9. stoljeću, crkva počinje s uvođenjem kazališnih elemenata u liturgijske obrede kako bi religiozne ideje i slike učinila što pristupačnijim, očiglednijim i atraktivnijim (Mrkšić, 1971). U srednjem vijeku najviše su se izvodile liturgijske drame koje su bile sastavni dio službe božje. Na početku su se odvijale samo u crkvi, a kasnije su se počele izvoditi i na trgu ispred same crkve iz razloga što su se crkveni autoriteti protivili maskiranjima, prerušavanju u ženske osobe i uvođenju životinja u zbivanje. Prelaskom liturgijskih drama iz crkve na trg nastale su poluliturgijske drame koje više

nisu bile isključivo vezane uz latinski jezik i obrede. Najviše su se izvodili mirakuli (dramatizirane legende o svecima), misterije (drame vezane uz Bibliju) i moraliteti (kršćansko moralno poučavanje). Kazalište se u srednjem vijeku odvijalo u određeno doba godine, za vrijeme crkvenih blagdana. Nešto kasnije, početkom 14. stoljeća nastupaju farse koje uzimaju temu iz svakodnevnog života poput bračnih problema i sudskih praksa (Hrvatska enciklopedija, 2020). Predstave su se odvijale na svim pozornicama, a najčešće na trgovima i u krčmama. Popularne su bile i tzv. prijenosne pozornice. Započinjale su tako što su se glumci pretvarali da izazivaju tučnjavu u gomili ljudi. Muž je glumio da tuče ženu kako bi se oko njih skupila masa ljudi. Popeli bi se na pripremljeni podij i počeli glumiti farsu (Mrkšić, 1971). Kako navodi Mrkšić (1971:149): „Scenska dinamika se očitovala u trčanju i lovljenju, pretjeranim gestama i jakim intonacijama.“ Kao i u liturgijskim dramama, i u farsama je vrijedilo pravilo simultanosti mjesta i radnje (Mrkšić, 1971). Za razliku od pučkih predstava koje su bile otvorene javnosti, na europskim su se dvorovima održavale zatvorene scenske priredbe na kojima su sudjelovali isključivo feudalci (Hrvatska enciklopedija, 2020).

2. 4. Renesansno kazalište

Pojavom renesanse i obnavljanjem antičke tradicije, u Italiji je položen temelj za novo, humanističko kazalište (Mrkšić, 1971). Tako je renesansa postupno prigušila sakralno kazalište i oživjela niz novih kazališnih pojava. U 16. stoljeću postavljeno je načelo o trima temeljnim tipovima pozornice (tragedija, komedija i pastoral) (Hrvatska enciklopedija, 2020). Razdoblje renesanse također uvodi novine u kazalištu (Mrkšić, 1971:152): „...razrađeni su osnovni zakoni dramske teorije, sagrađene su prve natkrivene kazališne zgrade i primijenjeni novi principi dekoracije.“ Kazališne su se predstave u humanizmu i renesansi odvijale na otvorenim gradskim lokalitetima, u građanskim kućama, u dvoranama humanističkih akademija ili feudalnih palača, te od 15. stoljeća u kazališnim građevinama. Usprkos nastojanju renesanse da slijedi antičke uzore, suodnos prizora i gledališta neće biti kao i u antici utemeljeno zaokruženjem, već sučeljavanjem (Batušić, 1991).

2. 4. 1. Commedia dell'arte

U razdoblju renesanse, u trećoj četvrtini 16. stoljeća nikla je *commedia dell'arte*, nova profesionalna kazališna umjetnost nastala iz mima, pučkih pokladnih igara i ophoda (Hrvatska enciklopedija, 2020). Riječ *commedia* ne označava komediju u uobičajenom smislu, nego kazalište, a riječ *arte* – profesiju. Stoga, izraz *commedia dell'arte* označava profesionalno kazalište. Srednjovjekovne farse su sve manje zanimale publiku te je *commedia dell'arte* postala novi način zabave. U fokusu više nije bio tekstovni sadržaj, već umijeće samog glumca. Na početku glumačke karijere, glumac bi izabrao jednu masku u kojoj bi glumio sve dok nije sišao sa scene. U *commediji dell'arte* je broj maski bio neobično velik, a najveća podjela bila je prema tzv. sjevernom – venecijanskom i južnom – napolitanskom kvartetu maski. Pantalone, Dottore, Brighella i Arlecchino sačinjavali su sjeverni kvartet dok su Cavello, Pulcinella, Scaramucia i Tartaglia sačinjavali južni kvartet. *Commedia dell'arte* nije dala remek djela svjetskoj dramskoj književnosti, ali je znatno utjecala na niz dramskih pisaca poput Moliere i Goldonija (Mrkšić, 1971).

2. 4. 2. Elizabetinsko kazalište

Englesko se renesansno kazalište u 16. stoljeću znatno razlikovalo od talijanskog, i u tematskom i u arhitektonskom smislu (Hrvatska enciklopedija, 2020). U Engleskoj se razvilo tzv. Elizabetinsko kazalište, poznato po ustaljenom načinu igranja i insceniranja (Mrkšić, 1971). Jedan od najpoznatijih autora takve vrste kazališta bio je William Shakespeare. Na početku su se predstave pučkih družina odvijale po dvoranama, u plemićkim palačama, ali i na trgovima. Izgradnjom posebnih kazališnih građevina, među kojima su najpoznatiji *Globe*, *Swan i Rose*, u Londonu krajem 16. stoljeća, kazalište doživljava procvat. Građevine gradskih engleskih kazališta bile su uglavnom valjkaste, eliptične ili višekutne, građene od drva ili opeke. Na vrhu otvorenog krova nalazila se kula sa zastavom koja je označavala održavanje predstave. Gledalište je bilo okruglo, a veći dio publike stajao je u parteru (Hrvatska enciklopedija, 2020). Budući da je scena bila isturena u gledalište, gledatelji su je okruživali s tri strane. Također, scena je bila podignuta jedan metar od poda gledališta, ali je bila i veoma siromašna po pitanju namještaja i rekvizita. Pozornica je bila prazan podij, a dijelila se

na tri dijela: na prednju, na stražnju i na visoku. U pozadini se nalazio zastor koji je nagovještavao neku prostoriju. Privatna su se kazališta razlikovala od javnih, gradskih kazališta. Za razliku od gradskih kazališta, privatna su se kazališta nalazila pod krovom, a predstave su se odvijale noću uz svjetlo svijeća. Publika je za predstave saznavala preko reklamnih plakata ili preko najavljiivača koji su prolazili ulicom svirajući bubnjeve ili trubu i uzvikujući koja će se predstava i kada održati (Mrkšić, 1971).

2. 5. Barokno kazalište

U razdoblju baroka, u prvoj polovici 17. stoljeća, prevladavale su goleme kazališne zgrade karakteristične po iluzionističkoj pozornici – kutiji i amfiteatralno-vertikalno uzdignutim redovima loža u gledalištu. Barokni su vladari prvenstveno gradili kazališta kako bi se u njima izvodila tadašnja najpopularnija drama – opera (Hrvatska enciklopedija, 2020). Osim opera, izvodili su se baleti i alegorijski spektakli. Barokni scenografski sustav karakterizirala su tri osnovna elementa: kulisu, luk i prospekt. Prizorište je bilo prostrano kako bi na njima stali brojni izvođači i različiti barokni scenski strojevi, a scena je bila perspektivno iluzionistička (Batušić, 1991).

Pojavom klasicizma, kazališne dvorane su rekonstruirane iz nekadašnjih natkrivenih teniskih igrališta. Karakterizirao ih je pravokutni oblik s pozornicom – podijem. Za vrijeme kazališnih predstava, plemići su imali mogućnost sjediti izravno na pozornici, uz glumce, ali je taj običaj ukinut u 18. stoljeću. Kazališne su dvorane uvijek bile osvjetljene svijećama, a u njima su se najviše izvodile komedije – baleti. Osim u kazališnim dvoranama, komedije – baleti su se također odvijale u dvorskim kazalištima i na otvorenom prostoru dvorskog parka. (Hrvatska enciklopedija, 2020).

2. 6. Kazalište u 19. stoljeću

U 19. stoljeću za vrijeme revolucije, kazališne su predstave postale hramovi svakodnevnih zabave. Nagli porast stanovništva, posebice u gradovima, učinilo je kazalište najtraženijom vrstom zabave. Posjet kazalištu stvarao je kod ljudi osjećaj topline, zajedništva i neku vrstu kolektivnog duha, što je bila potpuna suprotnost od stvarnoga svijeta u ono doba kada su u velikoj mjeri prevladavali siromaštvo i patnja.

U 19. stoljeću kazalište odbacuje raskošne i teške barokne kostime, perike i podsuknje te prigrlije jednostavnost klasicističke mode. Pojavom novih scenskih vizionara i njihovim zagovaranjem o važnosti umjetnosti radi nje same, krajem 19. stoljeća nastupa velika kazališna kriza za vrijeme koje kazalište postaje sporedna, drugorazredna umjetnost. Zahvaljujući novom naturalističkom pokretu, kazalište izlazi iz krize i spremno je za sveobuhvatnu obnovu (Prosperov Novak, 2014).

2. 7. Kazalište u 20. stoljeću

U 20. stoljeću nastaje film, nova vrsta umjetnosti koja će kazalištu predstavljati određenu vrstu prijetnje. Usprkos filmu, kazalište je i dalje zadržalo svoju autonomiju jer je film od kazališta preuzeo samo neke njegove određene značajke poput glumčevog tijela i njegove tehnike, određena retorička i fabulativna načela te dramaturške zakone. Iako je film kazalištu oduzeo velik dio publike, film je u velikoj mjeri utjecao na samu obnovu kazališta. Po prvi puta je, zahvaljujući filmskoj kameri, kazalište postavilo ljudsko tijelo u središte umjetnosti dok je s druge strane, apsolutna premoć teksta u potpunosti uklonjena (Prosperov Novak, 2014). Iako je kazalište doživjelo velik broj promjena tijekom povijesti, ono je uvijek bilo i ostat će, važan aspekt čovjekovog života kao i za odraslu osobu, tako i za dijete što potvrđuje i Žoldak (2004:19): „Uvijek će postojati kazalište, bez kazališta nemoguće je napraviti bilo što u ljudskom životu, ono na neki način bitno određuje čovjeka i njegovu egzistenciju. Nemam nikakvog straha da čovjek ikad može odbaciti teatar, bez obzira na sve nove tehnologije, izume i čuda. Dok bude postojao čovjek i dok u njemu bude duha, postojat će i kazalište!”

3. KAZALIŠTE I DJECA

Dječje kazalište predmet je istraživanja mnogih autora, a njegova se definicija razlikuje od autora do autora. Schneider (2002:13) dječje kazalište definira na sljedeći način: „Dječjim kazalištem smatraju se one scenske izvedbe s djecom i/ili za djecu, koja se koriste sredstvima kazališnog žanra, jezikom i pokretom, kostimima, maskama, kulisama i rekvizitima.“ Goldberg pak dječje kazalište definira kao formalni kazališni doživljaj u kojemu je predstava predstavljena dječjoj publici čiji je cilj djeci pružiti najbolji mogući kazališni doživljaj. Ukratko rečeno, kazalište za djecu podrazumijeva kazalište koje uključuje djecu kao gledatelje ili djecu kao izvođače (Eluyefa, 2017).

3. 1. Povijesni pregled razvoja kazališta za djecu u svijetu i kod nas

Kazališta za djecu i mlade počela su se razvijati već u 16. stoljeću u cijeloj Europi. Prva kazališta bila su tzv. školska kazališta koja su se odvijala na latinskom jeziku, a bila su vezana uz jezuitske samostane gdje se posebice njegovala retorika, glazba, recitacija i crkvena drama. Tadašnje su se predstave uglavnom izvodile u religiozne svrhe, ali i kao dio završnih školskih svečanosti. Tomu svjedoče i mnoga pisana djela iz prošlosti kao što su *Etica Dramatica* iz 16. stoljeća i *Shola ludus* (Škola kazališne igre) iz 18. stoljeća, djelo poznatog češkog pedagoga Jana Komenskog. Ondašnje predstave nisu izvodili profesionalni kazališni glumci, već dramske omladinske grupe, a katkada i dječje. Sve do kraja 19. st. nije postajalo kazalište koje bi bilo isključivo kazalište za djecu s predstavama pripremljenim za njih i s profesionalnim glumcima koji bi se pripremali za njih. Nakon oktobarske revolucije u SSSR-u, osnovana su prva kazališta za djecu i mlade, tzv. kazališta mladog gledaoca (Ladika, 1970).

Kazalište za djecu kao disciplina nastala je krajem 19. stoljeća. U Hrvatskoj doživljava procvat od završetka Drugog svjetskog rata, odnosno od osnutka Jugoslavije (Lončar, 2009). Zahvaljujući ekonomskom buđenju zemlje i velikim promjenama u svijetu, kazalište za djecu i mlade počelo se uspješno razvijati pa je razdoblje od šezdesetih godina do Domovinskog rata nazvano *zlatnim dobom kazališta za djecu i mlade* (Lončar, 2008). Kazališne su se predstave za djecu u Hrvatskoj odvijale uglavnom prigodno, sve do utemeljenja Zagrebačkog pionirskog kazališta (PIK-a) i Zagrebačkog

kazalište lutaka, osnovanih 1948. godine. Besplatno školovanje, povoljne cijene ulaznica, besplatan prijevoz djece i mladih na predstave i ravnopravna konzumacija kazališta i filma, samo su neke od značajki koje su utjecale na razvoj kazališta za djecu i mlade u Hrvatskoj. Djeca i mladi bili su učlanjeni u *Muzičku omladinu*, koja je promovirala glazbu među mladima i organizirala učenicima posjete opernim, glazbenim i dramskim predstavama. Također, HNK Zagreb je u ponudi imao učeničke pretplate po simboličnim cijenama. Povjerenici Muzičke omladine su početkom školske godine posjećivali škole i organizirali upis djece i mladih za različite programe. Zahvaljujući pretplatama, učenicima je bio ponuđen bogat i raznovrstan sadržaj koji je uključivao koncerte, dramske predstave, balete, opere i mjuzikle. Prestankom postojanja Jugoslavije i osnivanjem samostalne Republike Hrvatske, srušio se dobro organiziran sustav kazališta koji je omogućavao djeci i mladima redovite posjete kazalištima. Prestajale su se organizirati predstave namijenjene određenoj starosnoj dobi, a djeca i mladi postali su većinska publika za sve predstave. Djeca i mladi postupno su gubili interes za odlazak u kazalište. Na slabo zanimanje za kazalište utjecali su prvenstveno rat i stanje zemlje nakon rata, kompjuterizacija te izbacivanje kazališnih predstava iz nastavnih programa zbog nemogućnosti njihova financiranja (Lončar, 2008).

3. 2. Kazališne vrste namijenjene djeci

Kada govorimo o kazališnim vrstama za djecu, najzastupljenije vrste koje povezujemo s djecom su lutkarska kazališta i kazalište sjena.

3. 2. 1. Lutkarsko kazalište

Meri Šimunov (2007) govori kako su lutke toliko stare da ni danas nije moguće otkriti njihovo porijeklo i njihov postanak. Ipak, postoje izvori koji navode da se pojava lutke i lutkarstva veže se Daleki istok odakle je kasnije i prva lutka stigla u Europu. U Antici i srednjem vijeku lutke su imale vjerska obilježja, no vrlo brzo postale su simbol jezika i kulture pojedinih zemalja koje su se borile za pravdu i potlačene. Lutka je u prošlosti bila inspiracija mnogim filozofima i umjetnicima koji su svoja djela posvetili upravo njoj.

Zanimljivo je kako je lutka u prošlosti bila usmjerena na odraslog gledatelja dok je danas najviše usmjerena prema djeci, a upravo je lutkarsko kazalište kazališna vrsta koju najviše povezujemo s djetetom.

Kazalište lutaka jedan je od kazališnih oblika, u kojima je tvorac scenskog lika glumac – animator, a građa scenskog lika lutka i glumčev glas (Glibo, 2000). Postoji mnogo definicija lutkarskog kazališta. Županić-Benić (2009) navodi kako je lutkarsko kazalište scenska umjetnost u kojoj je lutka posrednik između publike i glumca. Autor također navodi da je lutkarstvo umjetnost koja sjedinjuje glazbenu, likovnu, dramsku i plesnu umjetnost. Vigato (2020:522) govori kako je „Lutkarsko kazalište žanr kazališne umjetnosti u kojem lutka, ili nekoliko lutaka, u funkciji kazališnog lika djeluje u scenskom prostoru putem manipulacije govora barem jednog skrivenog izvođača, prikazujući dramsku radnju u razvoju.“ Lutkarsko se kazalište također može podijeliti na homogeno i nehomogeno. Homogeno ili klasično lutkarsko kazalište usmjereno je na istorodnost vizualnih izražajnih sredstava dok je nehomogeno lutkarsko kazalište usredotočeno na raznorodnost izražajnih sredstava te na eksperimentalno i autorsko kazalište. Kako navodi Glibo (2000:54): „Kazalištu lutaka zadaća je da multiplicira estetske doživljaje, da pročišćava ukus gledatelja, uči ga moralu, pobuđuje njegovu moć imaginacije i maštu, izaziva u njega potrebu za umjetnošću, širi obzore njegova znanja.“ Kako bi kazalište lutaka ispunilo te zadaće, od iznimne je važnosti da ono bude zabavno, šarolika izgleda i veselo. Kako je već rečeno, kazališta lutaka ponajprije izvode predstave za djecu, ali također stvaraju i određene predstave za odrasle osobe. Predstave koje izvodi kazalište lutaka moguće je podijeliti na predstave za predškolsku i školsku djecu. U Hrvatskoj postoji nekoliko aktivnih lutkarskih kazališta koje izvode predstave namijenjene djeci. Neka od njih su Gradsko kazalište lutaka „Split“, Zagrebačko kazalište lutaka, Dječje kazalište u Osijeku, Gradsko kazalište lutaka „Rijeka“ i Kazalište lutaka „Zadar“ (Glibo, 2000).

3. 2. 2. Kazalište sjena

Kazalište sjena je još jedna vrsta kazališta vrlo popularna među djecom. „Kazalište sjena je vrsta lut. kazališta u kojoj se plosnate lutke pomiču između jakog izvora svjetla i poluprozirnog zaslona, pa gledaoci — smješteni sa suprotne strane — promatraju igru svjetla i sjene na zaslonu, što predstavama daje posebnu draž (Filmska enciklopedija, 2020).“ Ta se vrsta kazališta smatra svojevrsnom pretečom filma. U kazalištu sjena koriste se lutke koje su najčešće izrađene od kože, ali mogu biti izrađene i od drugih materijala poput drva, papira ili metala. Mogu biti pomične ili nepomične, a njima se upravlja pomoću tankih štapića ili žica pričvršćenih o trup, udove ili postolje lutke. Počeci ove vrste kazališta vežu se uz zemlje Dalekog Istoka kao što su Kina, Indija te Indonezija. Postoje dvije vrste kazališta sjena, tradicionalno kazalište sjena i suvremeno kazalište sjena. Kod tradicionalnog kazališta sjena sadržaj predstave je uvijek isti te u predstavi sudjeluje jednak broj lutkara i glazbenika. Također, lutke kojima se lutkari koriste sve su jednake, a paravan ostaje istih dimenzija. Kada je riječ o suvremenom kazalištu sjena, tada je važno istaknuti kako je kod te vrste kazalište sjena naglašena sloboda umjetnika tako da je umjetniku omogućeno mijenjati glumačku postavu i paravan te izabrati različite lutke i glazbu (Centar za kulturu i film Augusta Cesarca, 2021).

3. 3. Recepcija u kazalištu za djecu

Goldberg tvrdi da se kazalište za djecu znatno razlikuje od kazališta za odrasle, Jedna od razlika je da dječje kazalište stavlja naglasak na dječju perspektivu i način razmišljanja djece te „kopa“ duboko u njihov svijet. Za razliku od odraslih, djeca se vrlo lako emocionalno upuste u priču i povjeruju u sve ono što se događa na pozornici. Također, sam kreativni proces stvaranja kazališne predstave razlikuje se ovisno o publici kojoj je predstava namijenjena. Kao rezultat toga, glumci u kazalištu za djecu prolaze kroz posebnu vrstu obuke jer se glumački stil u dječjem kazalištu znatno razlikuje od glumačkog stila u kazalištu za odrasle. Jedan od razloga je to što melodramatični glumački stil u dječjem kazalištu iziskuje puno emocija, pokreta i akcije. Za razliku od odraslih, djeca ne mogu mirno sjediti, slušati i dekodirati kazališnu predstavu. Oni u svakom trenutku mogu otvoreno pokazati svoje emocije i u skladu s

njima reagirati na ono što im se prikazuje. Tako će, na primjer, djeca dati do znanja da se dosađuju ako im prikazana predstava nije zanimljiva. Dječji se interesi razlikuju od interesa odraslih, stoga je razumijevanje dječjeg svijeta od presudnog značaja za stvaranje dječjeg kazališta koji će i privući pozornost ciljane publike. Kako bi to bilo moguće, potrebno je dublje zaviriti u dječji svijet, razmotriti kako oni razmišljaju i reagiraju na stvari u različitim situacijama i okolnostima. Od nužne je važnosti da je kazališna predstava povezana s njihovim svijetom, njihovim užicima, strahovima i iskustvima (Eluyefa, 2017).

Kada se govori o dječjoj recepciji kazališnih predstava, tada valja naglasiti da djeca ne razumiju predstavu onako kako je to autorski tim to zamislio i /ili onako kako je odrasli razumiju i doživljavaju. Djeca predstavu razumiju i doživljavaju na svoj način. Stoga je izrazito važno da od se od djece ne očekuje da daju točne odgovore zapisane u programskoj knjižici, već ih je potrebno poticati da razvijaju maštu i samopouzdanje (Gruić, 2018). Također, kada je u pitanju recepcija, valja naglasiti kako nakon završene predstave ne završava scenski doživljaj djeteta. Ukoliko se predstava dojmila djetetu i ona je dublje i jače razbudila njegove emocije, tada će djeca, naročito ona predškolske dobi, pričati da su na sceni vidjela i ono čega zapravo i nije bilo (Ladika, 1970).

Istraživači koji se bave dječjom recepcijom, odnosno ispitivanjem kazališnog doživljaja kod djece, suočavaju se s nekoliko problema. Nisu u potpunosti sigurni jesu li anketni upitnik i intervju prikladni za ispitivanje njihovog doživljaja budući da se na djecu može vrlo lako utjecati postavljajući im sugestivna pitanja i tako dobiti željeni odgovor. Zbog toga se postavlja pitanje na koji način pristupiti ovoj specifičnoj kazališnoj publici. Jedna od najčešćih metoda ispitivanja kazališne recepcije kod djece jest promatranje. To je metoda pomoću koje tim promatrača promatra dječje reakcije tijekom predstave i zapisuje bilješke. Pritom svaki ispitivač promatra jedno dijete ili manju skupinu djece. Dječje reakcije na predstavu također je moguće ispitati videokamerom ili fotografiranjem. U tom je slučaju potrebno imati dvije kamere. Jedna će kamera snimati samu predstavu, dok će druga snimati reakcije. Na taj način je moguće pouzdano utvrditi koji su dijelovi predstave povezani s određenim dječjim reakcijama. Za ispitivanje dječje recepcije moguće je i koristiti metode poput crtanja, pisanja i igranja uloga (Iveković, 2009). Budući da se metoda promatranja temelji na pretpostavci da se vanjska reakcija poklapa s unutarnjim stanjem onda je to stanje moguće i iščitati. No, ponekad se vanjska reakcija ne poklapa s unutarnjim stanjem što znači da metoda

promatranja neće uvijek dati istinitu sliku o proživljenim emocijama tijekom predstave. Unatoč tomu, dugi niz godina istraživanja dovelo je istraživače (Iveković, 2009: 48) „...do zaključaka o nekim pravilnostima i zakonitostima u interpretaciji rezultata dobivenih uporabom ekspresivnih metoda (primjerice, dječjeg crteža) pa je poznavajući te zakonitosti moguće doći do nekih spoznaja.“

3. 4. Svrha kazališta za djecu

„Dječje kazalište je kazalište prijateljstva, topline, veselja, tvrdoglavosti i bijesa, kazalište osjećaja. Ono bi trebalo poticati na život, davati primjere tolerancije, omogućiti prihvaćanje svijeta i umjetničkim stajalištem izazvati stvaranje mišljenja.“ (Schneider, 2002: 24).

Kazalište za djecu postavlja tri osnovna cilja: da bude vrijedna i prikladna zabava, da obrazuje i odgaja, da potiče osobni i društveni rast kroz susret s dramskom umjetnošću. Također, kazalište uveseljava djecu i pomaže im da postanu bolji ljudi. Ono je zabavno, ima obrazovnu ulogu, razvija estetski osjećaj te pridonosi psihološkom rastu i razvoju osobe. S druge strane, Goldberg smatra kako kazalište ima estetsku, psihološku i pedagošku ulogu. Stoga je važno da kazališna predstava bude emocionalno poticajna, da indirektno poučava te da prikazuje stvarne životne probleme s kojima se djeca suočavaju i da na kraju nađe rješenja za te probleme. Nadalje, David Pammenter je mišljenja da kazalište za djecu kao umjetnički i kao obrazovni medij imaju isti cilj, a to je stvaranje značenja u potrazi za promjenom, razvojem i kulturnom transformacijom. Kazalište za djecu je pogled na život, zrcalo vremena i poticaj za igranje sa stvarnošću (Gruić, 2018).

3. 5. Dječje kazalište kao obrazovno i zabavno iskustvo

Vodila se duga rasprava o tvrdnji da djeca uče kroz igru, a mnogi su znanstvenici to i dokazali. Došli su do zaključka da djeca više uče ako se istovremeno i zabavljaju. Također, osim škole, kazalište je drugi medij koji omogućava djeci da se moralno razvijaju. Ono može poslužiti kao motivator i medij za podučavanje te prenošenje

informacija. Zahvaljujući kazalištu, djeca usvajaju različite obrasce ponašanja, ali se istovremeno i zabavljaju. Stoga, ako se usredotočimo samo na estetsko iskustvo te zanemarimo obrazovni potencijal kazališta, djeca neće moći razvijati nove vještine, neće naučiti rješavati probleme i teško će pronaći smisao u svijetu u kojemu žive. Dječje kazalište kao takvo može biti istovremeno poučno i zabavno ako se u obzir uzmu potrebe i želje publike. No, valja naglasiti kako se ovdje se ne radi o obrazovanju i o formalnoj nastavi u učionici, već o neformalnom učenju gdje se o moralu uči kroz medij zabave (Eluyefa, 2017).

Moral naučen u dječjem kazalištu može biti učinkovitiji od onog naučenog u knjizi. Na primjer, moral u dječjem kazalištu uči djecu da je uvijek dobro biti iskren prema drugima. Važno je da djeca osjete povezanost s predstavom koju gledaju kako bi mogli iz nje nešto i naučiti, ali kako bi osjetili tu povezanost, važno je da ona bude i zabavna. Eluyefa (2017) spominje nekoliko važnih točaka koje su od ključne važnosti za privlačenje dječje pozornosti kako bi dječje kazalište u 21. stoljeću bilo ujedno i obrazovno i zabavno iskustvo. Jedna od tih točaka su „iznenadne pojave“. To su bilo kakve radnje ili govor koje pomažu djeci da zadrže pozornost, a uglavnom podrazumijevaju neočekivane ulaze likova na scenu. „Iznenadne pojave“ su važne kako bi djeca zadržala interes i ostala u fokusu. Kao i ostali elementi dječjeg kazališta, „iznenadne pojave“ moraju biti dio naracije jer tako mogu uključiti publiku u predstavu.

Naracija ili priča druga je važna točka u dječjem kazalištu. Dobra priča mogla bi rezultirati lošom izvedbom ako postupak njenog pripovijedanja nije pravilno i pažljivo planiran i izveden. Također, naracija ne podrazumijeva samo osobu koja priča priču, već i način pripovijedanja same priče. Stoga, tko god je uključen u realizaciju priče je pripovjedač, uključujući i dramatičare i redatelje. Iako djeca možda mogu slijediti složenu priču, dječje kazalište najčešće karakteriziraju najčešći su jednostavni zapleti koje je lako pratiti (Eluyefa, 2017).

Treća važna točka u dječjem kazalištu su likovi. Lik u predstavi uspostavlja odnos s djecom što im omogućuje da slijede njegove postupke iz kojih će nešto naučiti. Za djecu je karakteristično da će odgovoriti na sva pitanja koja im postavi njihov omiljeni lik (Eluyefa, 2017).

Humor je također važan dio dječjeg kazališta. Glumci se u dječjem kazalištu najčešće ponašaju luckasto i smiješno kako bi zabavili djecu. To ponašanje najčešće uključuje pad ili bacanje stvari na zabavan i dramatičan način, spoticanje, klizanje ili iznenadne reakcije. Humor u predstavama podiže atmosferu i pomaže glumcima da uvjerljivije prikažu moralnu poruku koju žele prenijeti djeci (Eluyefa, 2017).

Osim humora, još jedna važna stavka u dječjem kazalištu jest magija. U kazalištu djeca susreću magične likove poput vila, vještica i čarobnjaka. Važno je djeci dati priliku da budu kreativna i da maštaju jer ih tako možemo potaknuti na raspravu koja će poticati niz pitanja i koja će produbiti njihovo razumijevanje svijeta oko sebe (Eluyefa, 2017).

Sudjelovanje publike je također još jedna važna stavka dječjeg kazališta. Osim dječjih kazališta u kojima sudjeluju djeca, postoje i kazališta za odrasle u kojima sudjeluje odrasla publika. U dječjem kazalištu važna je dobra organizacija kako situacija ne bi izmakla kontroli. To je također jedan od razloga zašto pojedini kazališni praktičari izbjegavaju sudjelovanje publike u njihovim predstavama. Jedan od načina uključivanja djece u predstave jest upotreba njima dobro poznate pjesme s refrenom i jednostavnim pokretom uz rutinu pljeskanja. U trenutku kada djecu obuzme duh zabave, uzbude se te viču i pjevaju rezultira povećanjem razine energije kod glumaca. Drugi način sudjelovanja djece u dječjem kazalištu jest postavljanje pitanja s preciznim odgovorima. Većina će djece vjerojatno odgovoriti na svako izravno pitanje koje će im postaviti glumac na sceni. Pitanja moraju biti kratka i jednostavna kako bi ih djeca mogla brzo shvatiti. Jednostavna „da“ i „ne“ pitanja su najučinkovitija. Na primjer: „Djeco, je li dobro biti pohlepan?“ Djeca će tada pitanje povezati s nemoralnim ponašanjem lika u djelu i dat će precizan odgovor (Eluyefa, 2017).

Ukratko rečeno, dječje kazalište može biti istovremeno i poučno i zabavno. Djeca u kazalištu mogu učiti o socijalnim i etičkim pitanjima te mogu razvijati određene socijalne vještine. To je moguće postići gledanjem same predstave ili izravnim sudjelovanjem. Kroz istraživanje, rad i razgovor s djecom, kazališni praktičari moći će bolje razumjeti ono što djecu zanima i sukladno tomu planirati i osmisliti kazališne predstave namijenjene ovoj specifičnoj publici (Eluyefa, 2017).

4. ISTRAŽIVANJE

4. 1. Uvod

Dok je u prošlosti kazalište bilo jedna od rijetkih dostupnih vrsta zabave, danas je ono dostupno široj javnosti. Tako su djeca već od najranije dobi u doticaju s kazalištem. Dosad je provedeno nekoliko istraživanja koja se bave navikama odlaska djece u kazalište. Istraživanje kojeg su proveli Alajbeg i Plahutar (2014), 49,3% roditelja djece vrtićke dobi izjavljuje kako ne odlazi s djetetom u kazalište jer nema mogućnosti (slobodnog vremena, financija), 34,5% roditelja posjećuje kazalište s djecom 1 do 2 puta godišnje, 9,86% posjećuje kazalište s djetetom 3 do 5 godišnje, a samo 6,34% posjećuje kazalište više do 5 puta godišnje (Alajbeg i Plahutar, 2014). Kada govorimo o djeci školske dobi i posjetima kulturnim ustanovama, istraživanje kojeg su proveli Pejić Papak i suradnici u 2012. upućuje na to kako je 34% ispitanika (od ukupno 343 djece osnovnoškolske dobi koja su uključena u izvanškolske aktivnosti kulturnog sadržaja) smjestilo kazalište na treće mjesto s učestalošću posjeta od 2 do 3 puta godišnje. Na prvom je mjestu knjižnica (63% učenika posjećuje knjižnicu više od 10 puta godišnje), dok su posjete galeriji na posljednjem mjestu (61% učenika nikada nije bilo u galeriji). Analizom rezultata ovoga istraživanja također je dokazano kako se stupanj posjećenosti kulturnih ustanova roditelja izravno reflektira na učestalost dječjih posjeta istima (Pejić Papak, Vidulin Orbanić i Rončević, 2012).

4. 2. Cilj istraživanja

Glavni cilj ovoga rada je otkriti navike posjećivanja kazališta kod djece i njihovih roditelja.

4. 3. Zadaci i hipoteze istraživanja

1. Utvrditi elemente odabira kazališnih predstava za djecu

Prema prvom zadatku postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Roditelji i djeca su tijekom 2019. godine zajedno najčešće posjećivali kazalište za djecu, a manje kazalište za odrasle.

H2: Roditelji se prije odlaska u kazalište raspituju za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete.

H3: Pri odabiru kazališnih predstava, roditeljima je najvažnije da ona odgovara djetetovom stupnju razvoja.

2. Utvrditi učestalost, provedbene i organizacijske elemente odlazaka u kazalište

2. 1 Utvrditi je li roditeljska navika odlaska u kazalište povezana s učestalosti odlazaka u kazalište s djetetom i je li povezana s dobi u kojoj je dijete bilo na prvoj kazališnoj predstavi

Prema drugom zadatku i podzadatku postavljene su sljedeće hipoteze:

H4: Roditeljski odlasci u kazalište povezani su s dobi u kojoj je dijete bilo na prvoj kazališnoj predstavi.

H5: Roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlaska u kazalište tijekom 2019. godine odveli su dijete na veći broj kazališnih predstava tijekom 2019. godine za razliku od onih roditelja koji tijekom 2019. godine nisu imali tu naviku.

3. Utvrditi motivacijske elemente posjeta kazalištu s djecom

3. 1 Utvrditi jesu li odlasci u kazalište kod roditelja povezani s roditeljevom procjenom djetetove zainteresiranosti za odlazak u kazalište

Prema trećem zadatku i podzadatku postavljene su sljedeće hipoteze:

H6: Djetetova zainteresiranost za kazalište tijekom 2019. godine potaknula je i roditelje na posjećivanje kazališta tijekom 2019. godine.

H7: Roditelji misle da je važno voditi dijete u kazalište prvenstveno zbog kulturnog uzdizanja djeteta.

H8: Roditelji koji su sami motivirani za odlazak u kazalište, vode i vlastito dijete u kazalište.

H9: Pristupačnije cijene kazališnih karata dodatno bi motivirale roditelja da češće posjećuje kazalište s djetetom.

4. Utvrditi učestalost i zadovoljstvo gledanjem snimki kazališnih predstava u vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom

4. 1 Utvrditi jesu li roditeljski odlasci u kazalište povezani s učestalosti gledanja predstava na internetu u vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom

Prema četvrtom zadatku i podzadatku postavljena je sljedeća hipoteza:

H10: Roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlazaka u kazalište u 2019. godini gledali su s djetetom veći broj kazališnih predstava na internetu za vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom.

5. Utvrditi opće zadovoljstvo gledanjem kazališnih predstava

5. 1 Utvrditi je li učestalost odlazaka u kazalište kod roditelja povezana s općim zadovoljstvom gledanjem kazališnih predstava

Prema petom zadatku i podzadatku postavljena je sljedeća hipoteza:

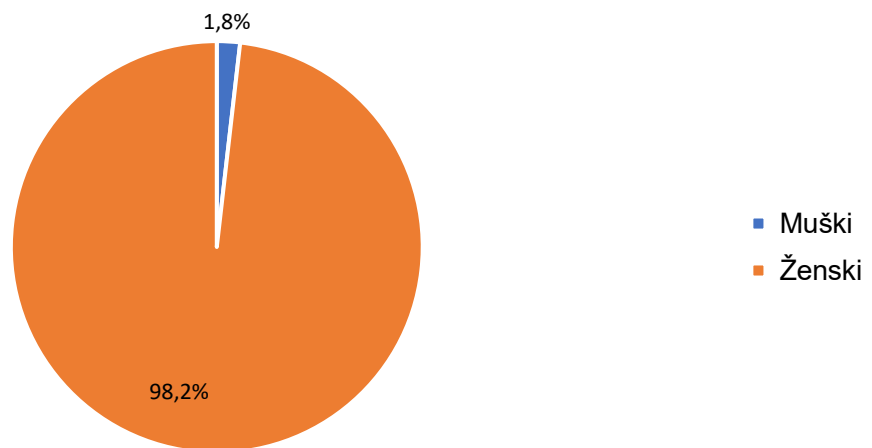
H11: Roditelji koji su tijekom 2019. godine išli u kazalište imaju pozitivna iskustva s odlaskom u kazalište sa svojim djetetom.

5. METODA

5. 1. Sociodemografski podaci za uzorak roditelja

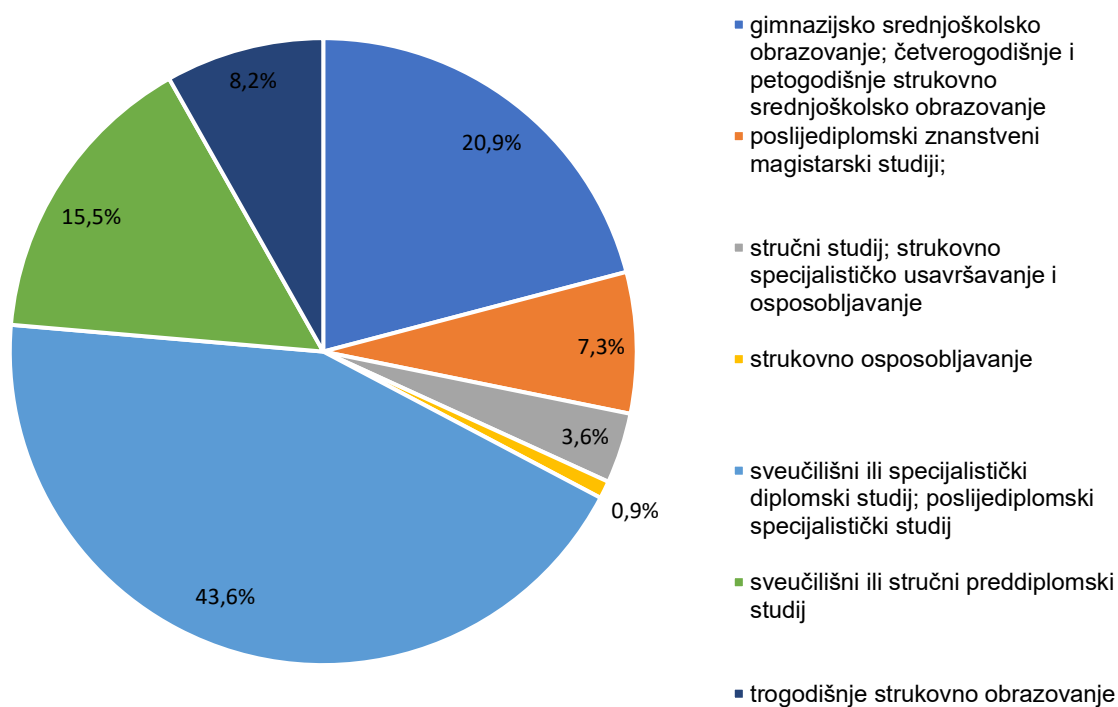
Uzorak (N = 110) ispitanika činili su roditelji djece, od čega 98,2% ispitanika ženskog spola i 1,8% ispitanika muškog spola. Raspon dobi roditelja kretao se od 25 do 55 godina (M = 40, 10).

Grafikon 1. Spol roditelja

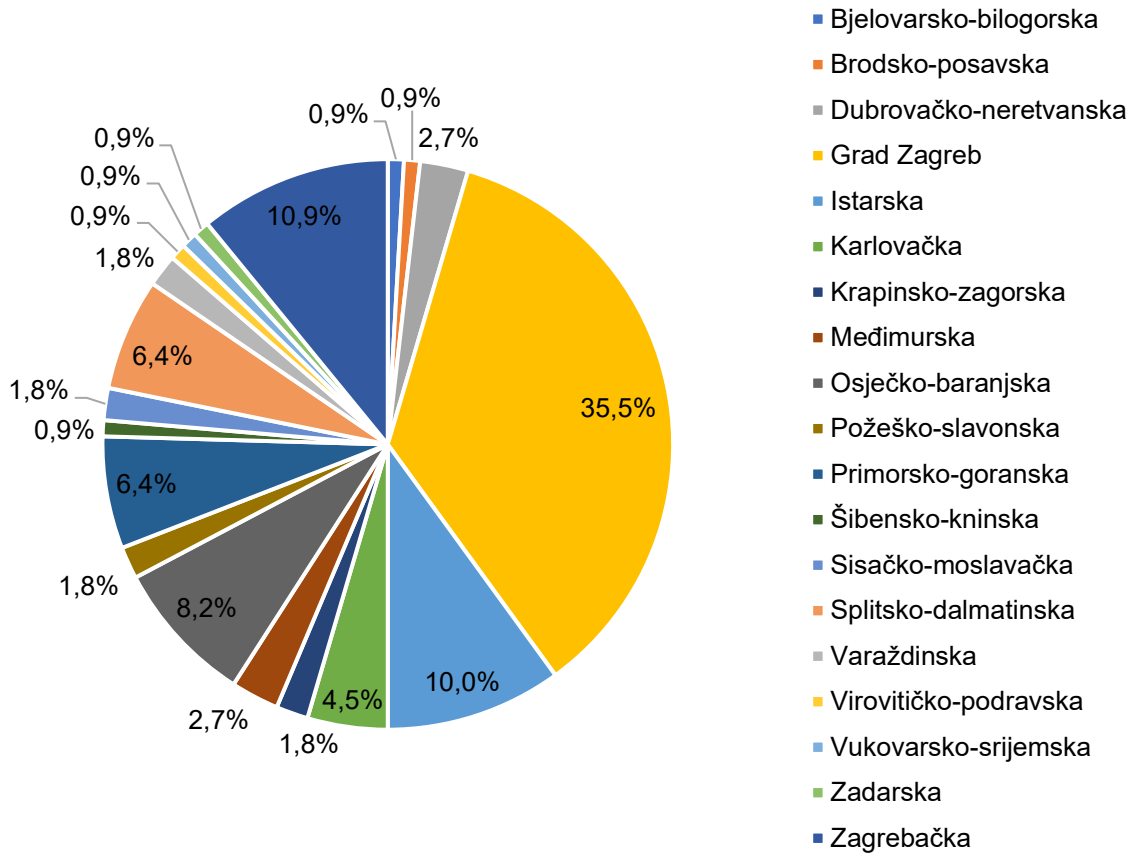
Najviše ispitanika završilo je sveučilišni ili specijalistički diplomski studij; poslijediplomski specijalistički studij (43,6%) te gimnazijsko srednjoškolsko obrazovanje; četverogodišnje i petogodišnje strukovno srednjoškolsko obrazovanje (20,9%) što je vidljivo iz grafikona 2.

Grafikon 2. Stupanj obrazovanja roditelja

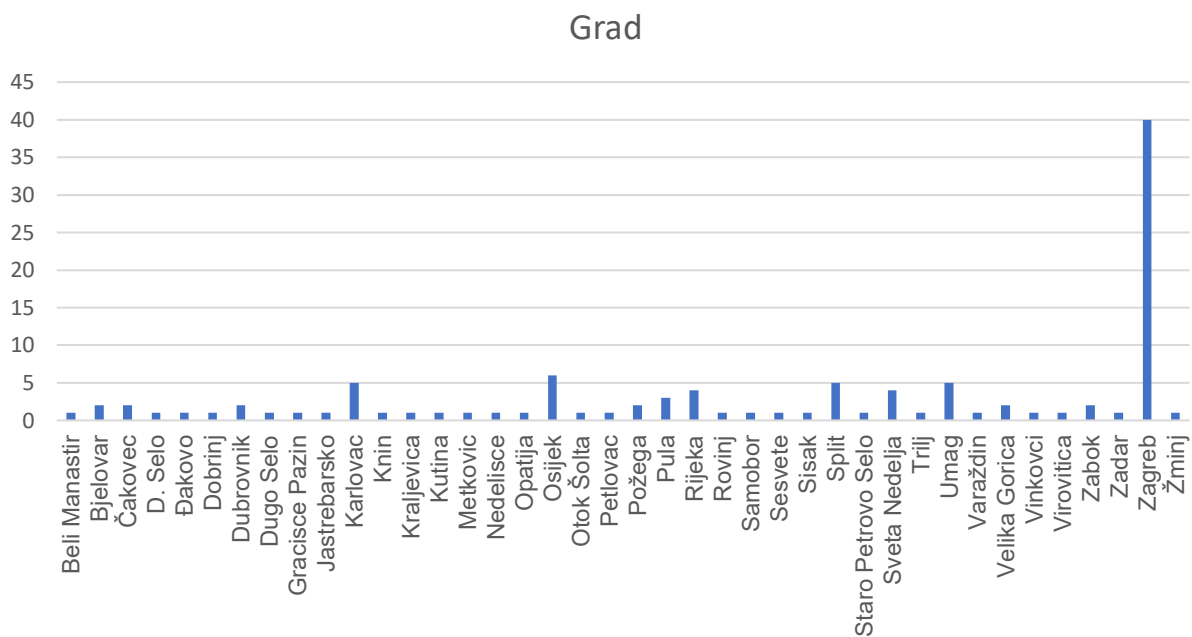
Najviše ispitanika je iz županije Grad Zagreb s 35,5%, slijedi Zagrebačka s 10,9% te Istarska s 10% (grafikon 3). U istraživanju nije sudjelovao niti jedan ispitanik iz sljedećih županija: Vukovarsko-srijemska, Virovitičko-podravska, Ličko-senjska, Zadarska, Zagrebačka, Koprivničko-križevačka. Također, najveći broj ispitanika zabilježen je iz grada Zagreba (36,3%).

Grafikon 3. Županije

Najveći broj ispitanika potječe iz grada Zagreba, slijede Osijek, Karlovac, Split i Umag (grafikon 4).

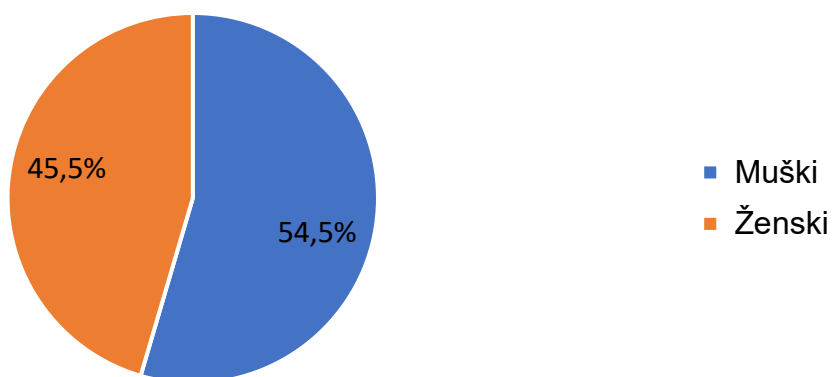
Grafikon 4. Grad

5. 2. Sociodemografski podaci za uzorak djece

U istraživanju su roditelji davali odgovore za djecu u rasponu od 2 do 16 godina ($M=8,29$). Od ukupnog broja djece, 45,5% je ženskog spola, a 54,5% muškog.

Grafikon 5. Spol djeteta

6. INSTRUMENT, POSTUPAK ISTRAŽIVANJA, PREGLED I ODABIR PODATAKA ZA ANALIZU

6. 1. Instrument

Za potrebe istraživanja konstruiran je *Upitnik o navikama posjećivanja kazališta kod djece* kojeg su *ispunjavali njihovi roditelji*. Upitnik je bio u potpunosti anonimn, a ispitanici su mogli odustati od sudjelovanja u istraživanju u bilo kojem trenutku. Ispitanicima je upitnik predstavljen na sljedeći način:

Poštovani,

pred Vama se nalazi upitnik o istraživanju navika posjećivanja kazališta kod djece i njihovih roditelja. Na upitnik odgovarajte procjenom koja se odnosi na 2019. godinu u kojoj nije bilo aktualnih ograničenja kretanja. Istraživanje provodi Iva Petrokov, diplomantica 5. godine Integriranog preddiplomskog i diplomskog učiteljskog studija na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli u svrhu pisanja diplomskoga rada. Sudionici istraživanja su roditelji djece od 6 do 10 godina. Glavni je cilj istraživanja otkriti navike posjećivanja kazališta kod djece i njihovih roditelja. Upitnik je u potpunosti anonimn, a odustati od sudjelovanja u istraživanju možete u bilo kojem trenutku. Sudjelovanje je dobrovoljno. Individualni prikupljeni podaci bit će primjereno arhivirani pet godina i dostupni isključivo diplomantici i mentorici za potrebe diplomskog, stručnog i znanstvenog rada. Anonimizirana baza može biti dostavljena recenzentima i znanstvenoj zajednici sukladno pravilima struke vezanim uz otvoreni pristup podacima. Anonimnim sudjelovanjem u istraživanju niste izloženi rizicima, a potencijalna korist odnosi se na poticanje promišljanja o odnosu prema kazalištu i mogućnostima kazališnog medija za zadovoljenje kulturnih i društvenih potreba lokalne zajednice. Skupne povratne informacije bit će dostupne u elektronskoj formi nakon obrane diplomskog rada i možete ih zatražiti javljanjem na elektronsku adresu diplomantice.

Unaprijed Vam zahvaljujemo što ste izdvojiti dio svog dragocjenog vremena i ispunili anketni upitnik.

Upitnik se sastojao od trideset i jednog pitanja. Prvim dijelom upitnika prikupljeni su osnovni sociodemografski podaci sudionika kao što su spol, dob, stupanj obrazovanja, županija i grad. Drugim dijelom upitnika nastojalo se utvrditi kojim su se aktivnostima roditelji najviše bavili s djetetom tijekom 2019. godine te posjećuju li kazalište s djetetom. Oni roditelji koji posjećuju s djetetom kazalište ispunjavali su cijeli upitnik, a oni koji ne posjećuju s djetetom kazalište nisu ispunjavali dio upitnika, odnosno od 12. do 25. pitanja jer su ta pitanja bila namijenjena samo onim roditeljima koji odlaze s djetetom u kazalište. Kod roditelja koji posjećuju kazališne predstave s djecom nastojale su se ispitati navike i iskustva o posjećivanju kazališta s djetetom.

6. 2. Postupak

Istraživanje o navikama posjećivanja kazališta kod djece provedeno je online putem od 28. svibnja do 5. kolovoza 2020. godine. Upitnik je kreiran pomoću aplikacije Google Forms, a poveznica na upitnik bila je podijeljena putem društvene mreže Facebook i Facebook grupe u kojoj je okupljen velik broj roditelja.

6. 3. Pregled i odabir podataka za analizu

U istraživanju je bilo potrebno detaljnije pregledati rezultate i ukloniti nedosljednosti kako bi se dobili pouzdaniji rezultati. Pojedini podaci istraživanja su izostavljeni ili izmijenjeni i smatrat će se nedostajućim podacima. Iz istraživanja su izostavljeni odgovori o dobi ispitanika ID= 55, 9, 17, 38 i 39 zbog krivog unosa dobi roditelja. Također su izostavljeni odgovori na pitanja od 12 do 25 ispitanika ID= 3, 26, 27, 33, 60, 66 koji ne idu s djetetom u kazališta, a bez obzira na uputu ispunjavali su pitanja koja se odnose na roditelje koji vode djecu u kazalište. Najveće vrijednosti koje se odnose na ukupan broj odgledanih kazališnih predstava (100, 150) ostavljene su u bazi. Dijete ispitanika ID= 28 krenulo je u ranoj dobi u kazalište dok ispitanik ID= 54 radi u kazalištu. Ti ekstremni rezultati razlog su za primjenu neparametrijske statistike i medijana kao mjere centralne tendencije za te dvije varijable.

7. STATISTIČKA ANALIZA

Za provedbu statističke analize korišteni su programi za statističku obradu podataka SPSS koji je besplatan 14 dana od dana kreiranja korisničkog računa te Excel program u sklopu paketa Office 365.

8. REZULTATI

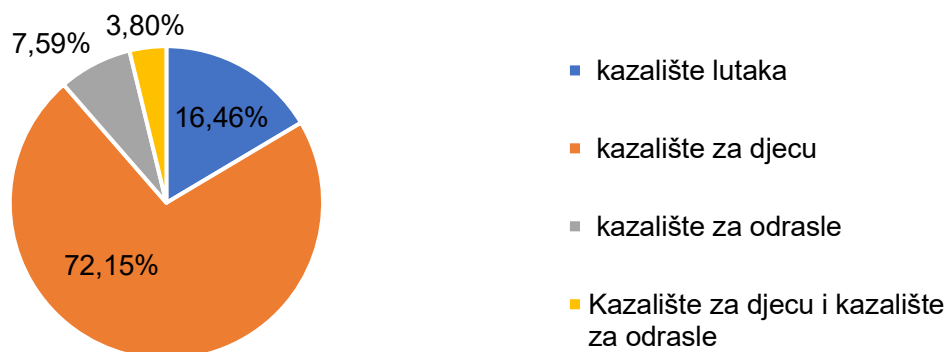
8. 1. Posjete kazalištima za djecu i odrasle

Prema prvom zadatku htjeli su se utvrditi elementi odabira kazališnih predstava za djecu. U istraživanju se htjelo saznati koje kazalište roditelji najčešće posjećuju s djetetom, raspituju li se roditelji za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete i na što roditelji obraćaju pozornost prilikom odabira kazališnih predstava.

Prva postavljena hipoteza glasi: Roditelji i djeca su tijekom 2019. godine zajedno najčešće posjećivali kazalište za djecu, a manje kazalište za odrasle.

Od onih roditelja koji vode djecu u kazalište, njih 72,2% (grafikon 6) je izjavilo da je tijekom 2019. godine s djetetom najčešće posjećivalo kazalište za djecu, a samo njih 7,6% je s djetetom posjećivalo kazalište za odrasle. Njih 16,5% posjećivalo je kazalište lutaka, dok je 3,8% roditelja posjećivalo i kazalište za odrasle i kazalište za djecu (grafikon 6).

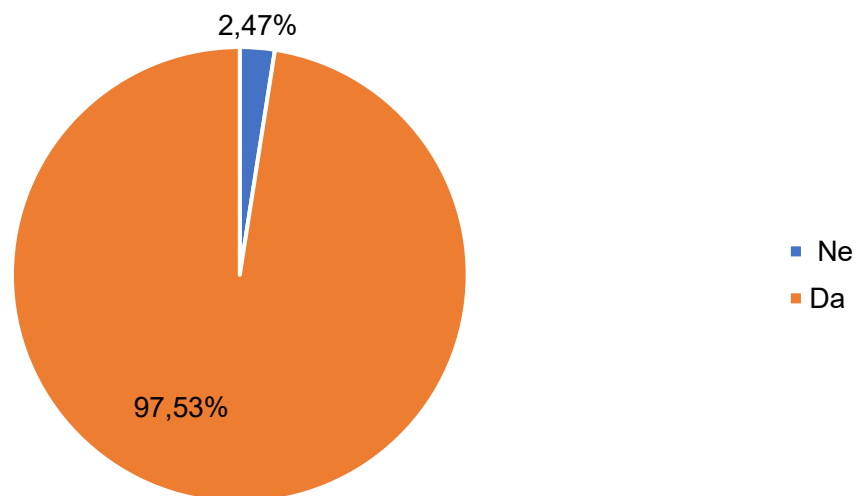
Grafikon 6. Koju vrstu kazališta ste najčešće posjetili s djetetom u 2019. godini

Nadalje, u ovom se istraživanju htjelo ispitati raspituju li se roditelji prije odlaska u kazalište za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete. Druga postavljena hipoteza glasi: Roditelji se prije odlaska u kazalište raspituju za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete.

Kao što je vidljivo iz grafikona 7, u skupini roditelja koji vode djecu u kazalište, njih 97,53% se raspituje prije odlaska u kazalište za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete.

Grafikon 7. Raspitujete li se prije odlaska u kazalište za koji je uzrast predstava na koju namjeravate povesti dijete?

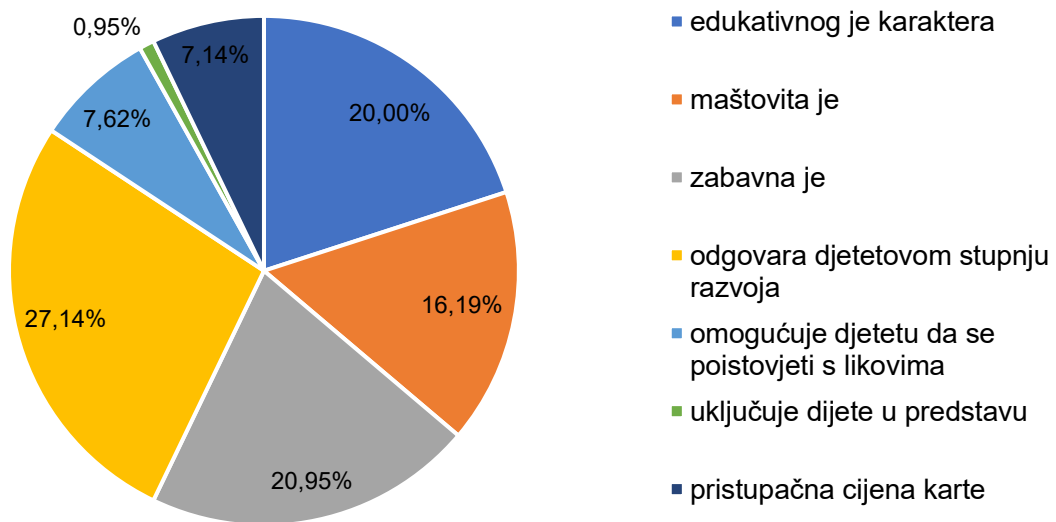

Kako bi se utvrdilo koja je najvažnija karakteristika pri odabiru kazališnih predstava, postavljena je treća hipoteza koja glasi: Pri odabiru kazališnih predstava, roditeljima je najvažnije da one odgovaraju djetetovom stupnju razvoja.

Roditeljima je bilo ponuđeno da označe koje karakteristike predstave uzimaju u obzir prilikom odlaska s djetetom u kazalište. Pri odabiru predstave (grafikon 8), najveći broj roditelja smatra da je najvažnija karakteristika predstave da ista odgovara djetetovom stupnju razvoja (27,14%). Zatim slijedi zabava (20,95%), edukativni karakter predstave (20,00%), maštovitost (16,19%), mogućnost da se dijete poistovjeti s likovima (7,62%), pristupačna cijena karte (7,14%). Samo 0,95% ispitanika pri odabiru kazališnih

predstava uzima u obzir prije odlaska s djetetom u kazalište one kazališne predstave koje uključuju dijete u predstavu.

Grafikon 8. Karakteristike predstave koje roditelji uzimaju u obzir prilikom odlaska s djetetom u kazalište

8. 2. Povezanost roditeljskih i dječjih navika odlaska u kazalište

Prema drugom zadatku htjeli su se ispitati učestalost, provedbeni i organizacijski elementi odlazaka u kazalište, a prema podzadatku htjelo se utvrditi je li roditeljska navika odlaska u kazalište povezana s učestalosti odlazaka u kazalište s djetetom i jesu li povezani s dobi u kojoj je dijete bilo na prvoj kazališnoj predstavi.

Četvrta hipoteza glasi: Roditeljski odlasci u kazalište povezani su s dobi u kojoj je dijete bilo na prvoj kazališnoj predstavi. Kako bi utvrdili jesu li djeca roditelja koji su tijekom 2019. godine razvili ili zadržali naviku odlazaka u kazalište u slobodno vrijeme u prvi put posjetila kazalište u ranijoj dobi od djece roditelja koji nisu imali naviku odlazaka u kazalište u 2019. godini proveden je Mann-Whitney U test značajnosti razlika dvije nezavisne skupine ispitanika. Rezultati su pokazali da se navedene grupe roditelja ne razlikuju statistički značajno ($z=-0,813$; $p=0,872$) u odgovorima na pitanje o dobi kada

je dijete prvi put bilo u kazalištu. Može se zaključiti da roditeljska navika odlazaka u kazalište tijekom 2019. godine nije povezana s djetetovom dobi najranijeg posjeta kazalištu.

Nadalje, htjelo se i ustanoviti jesu li roditelji koji su tijekom 2019. posjećivali kazalište odveli dijete na veći broj predstava za razliku od onih roditelja koji nisu posjećivali kazalište.

Postavljena je peta hipoteza: Roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlaska u kazalište tijekom 2019. godine odveli su dijete na veći broj kazališnih predstava tijekom 2019. godine za razliku od onih roditelja koji tijekom 2019. godine nisu imali tu naviku.

Rezultati istraživanja pokazuju da postoji statistički značajna razlika ($z=-2,522$; $p=0,009$) između roditelja koji jesu i onih koji nisu išli u kazalište u 2019. godini u broju kazališnih predstava na koje su odveli dijete u 2019. Roditelji koji su išli u kazalište tijekom 2019. odveli su dijete tijekom 2019. godine na veći broj predstava ($M_r=42,18$) za razliku od onih roditelja koji nisu posjećivali kazalište tijekom 2019 ($M_r=15,30$).

Peta se hipoteza prihvaća i zaključuje se da su roditelji koji su išli tijekom 2019. godine u kazalište, odveli ujedno i vlastito dijete na veći broj kazališnih predstava.

8. 3. Motivacijski elementi posjeta kazališta s djetetom

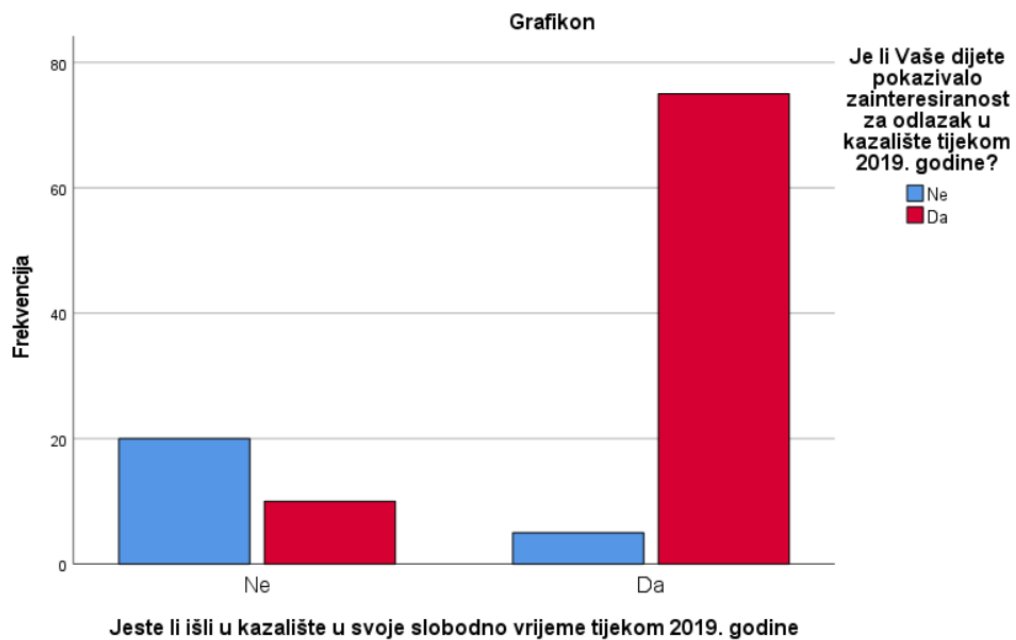
Prema trećem zadatku htjeli su se utvrditi motivacijski elementi posjeta kazališta s djetetom, a prema podzadatku htjelo se utvrditi jesu li odlasci u kazalište kod roditelja povezani s roditeljevom procjenom djetetove zainteresiranosti za odlazak u kazalište. S obzirom na zadane zadatke, postavljena je šesta hipoteza:

Djetetova zainteresiranost za kazalište tijekom 2019. godine potaknula je i roditelje na posjećivanje kazališta tijekom 2019. godine.

Rezultati istraživanja (grafikon 9) pokazuju da postoji kontingencijska povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište s procjenom djetetove zainteresiranosti za odlazak u kazalište ($\chi^2(1, N=110)=45,348$; $p<0,001$). Iz prikaza na grafikonu 9. vidljivo je da je relativno veći broj zainteresirane djece u grupi roditelja koji su išli u kazalište, dok je relativno veći broj nezainteresirane djece u grupi roditelja koji nisu išli u

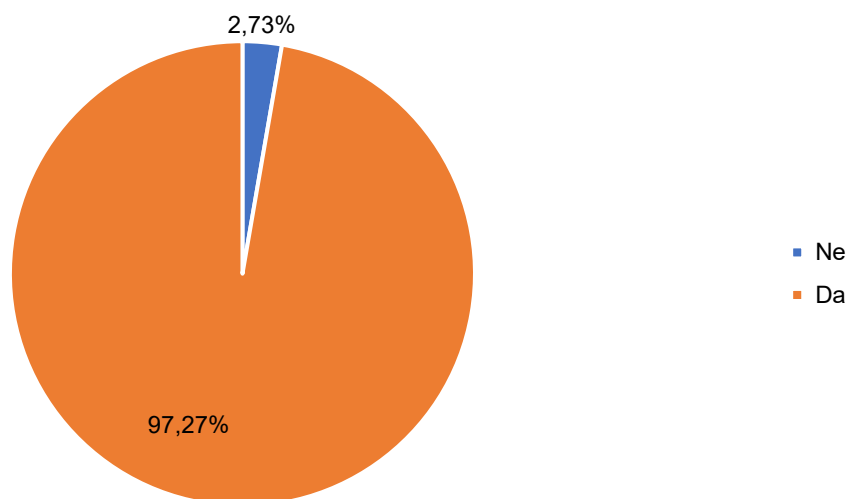
kazalište. Može se zaključiti kako se šesta hipoteza prihvaća i kako je djetetova zainteresiranost za kazalište tijekom 2019. potaknula i roditelje na odlazak u kazalište tijekom 2019. godine.

Grafikon 9. Povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište s procjenom djetetove zainteresiranosti za odlazak u kazalište.

Nadalje, istraživanjem se također htjelo utvrditi smatraju li ispitanici je li važno djecu voditi u kazalište i ako da, zašto je važno. 97,27 % ispitanika smatra da je važno voditi djecu u kazalište dok je 2,73 % ispitanika suprotnog mišljenja (grafikon 10).

Grafikon 10. Smatrate li da je važno voditi dijete u kazalište?

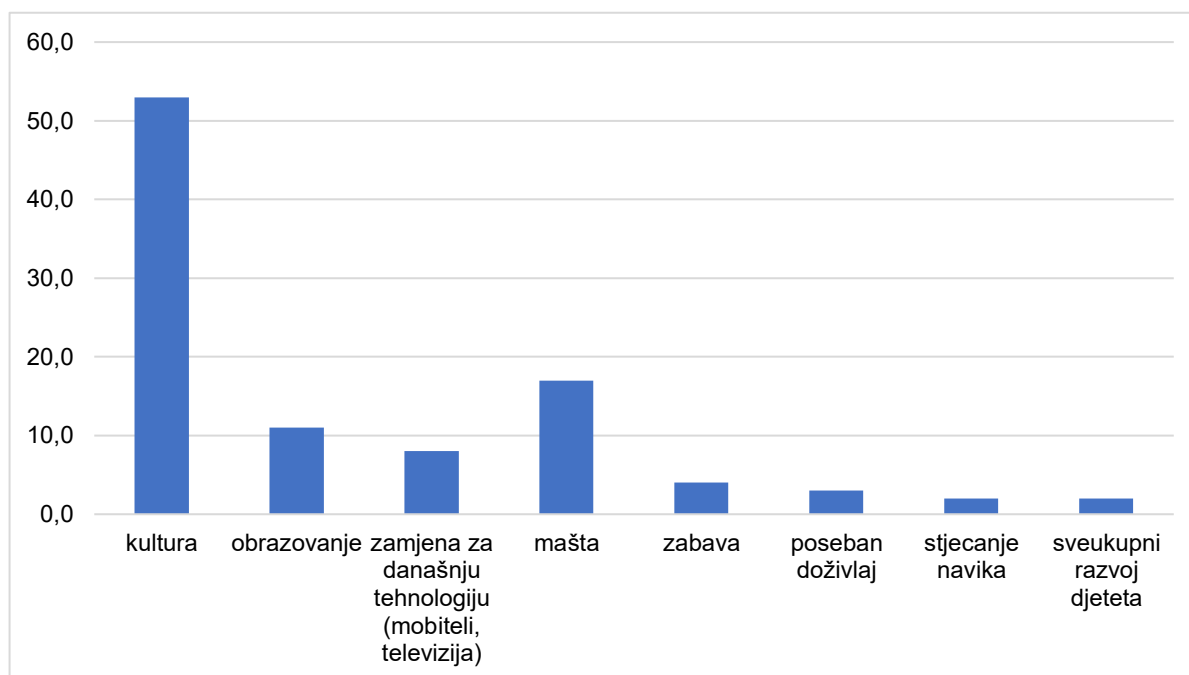

Kako bi se utvrdilo mišljenje roditelja zašto je važno voditi djecu u kazalište, postavljena je sedma hipoteza:

Roditelji misle da je važno voditi dijete u kazalište prvenstveno zbog kulturnog uzdizanja djeteta.

Ispitanicima je ponuđeno sljedeće pitanje otvorenog tipa: Obrazložite ukratko zašto je važno voditi djecu u kazalište. Na temelju dobivenih odgovora kreirane su kategorije u kojima su isti svrstani. Grafikon 11. upućuje na to da je najveći broj ispitanika mišljenja da je važno voditi djecu u kazalište zbog kulturnog uzdizanja djeteta te se prihvaća hipoteza. Ispitanici su također mišljenja da je važno voditi djecu u kazalište u svrhu razvoja mašte, obrazovanja, zabave, sveukupnog razvoja djeteta i stjecanja navika.

Grafikon 11. Zašto je važno voditi djecu u kazalište?

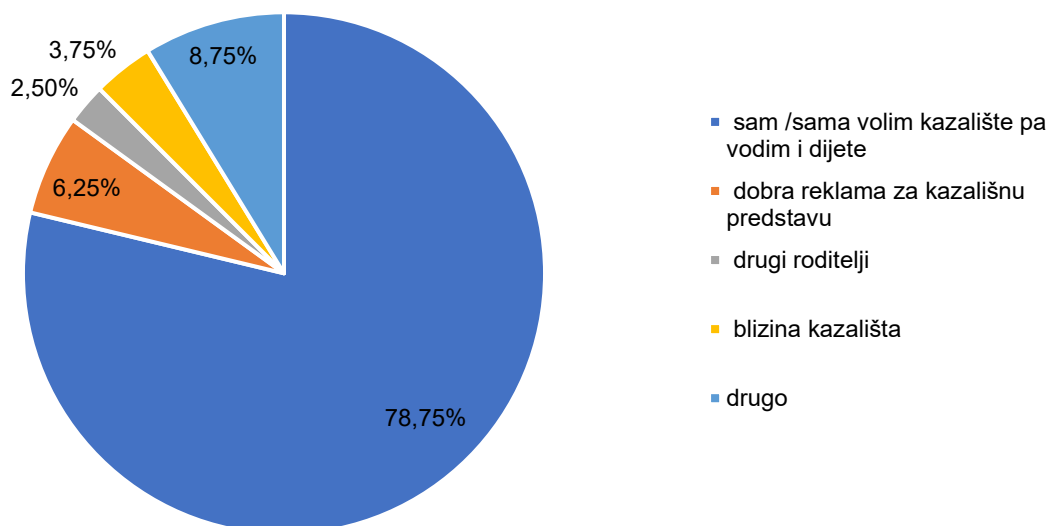
U ovome se radu također željelo utvrditi je li roditeljeva motiviranost za kazalište povezana s djetetovom motivacijom, odnosno vode li oni roditelji koji su sami motivirani za kazalište, i vlastito dijete u kazalište. To se htjelo ispitati osmom hipotezom:

Roditelji koji su sami motivirani za odlazak u kazalište, vode i vlastito dijete u kazalište.

Hipoteza se prihvaća jer rezultati istraživanju pokazuju da najveći broj ispitanika (grafikon 12) njih 78,75% odlazi s djetetom u kazalište jer i sami vole kazalište. U kategoriji drugo, njih 8,75% je navelo da ih za odlazak u kazalište motivira sljedeće: zaposlenost u kazalištu, djetetova ljubav prema kazalištu, zabavni vid kazališta, sama predstava za koju procjenjuju da bi djetetu mogla biti zanimljiva i za čiji sadržaj je dijete "spremno". Za odlazak u kazalište s djetetom ispitanike motivira i sljedeće: dobra reklama za kazališnu predstavu (6,25%), blizina kazališta (3,75%), drugi roditelji (2,50%).

Grafikon 12. Što Vas motivira za odlazak u kazalište s djetetom?

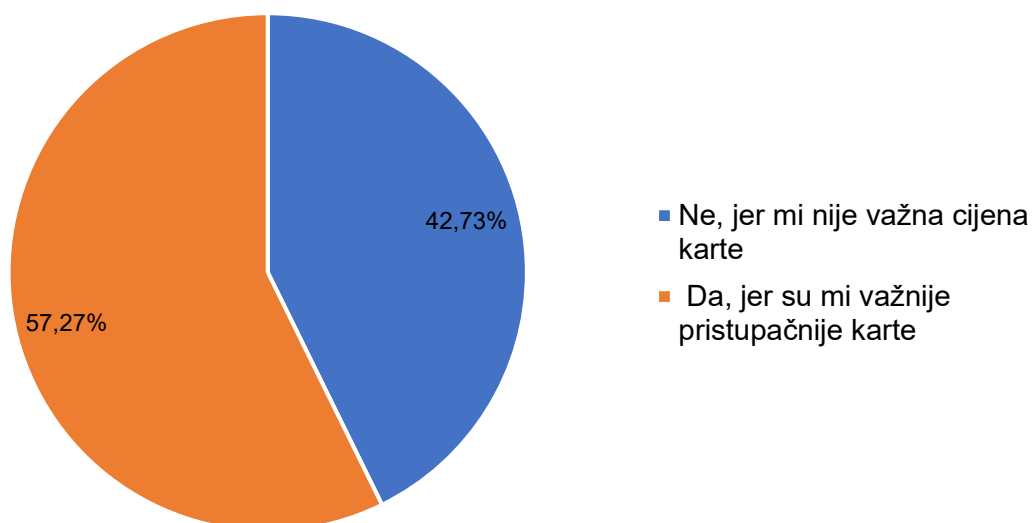

Motivacijski element koji se također htio ispitati u ovom istraživanju je cijena karte. Kako bi se utvrdilo bi li pristupačnija cijena karte dodatno motivirala za odlazak u kazalište postavljena je deveta hipoteza:

Pristupačnije cijene kazališnih karata dodatno bi motiviralo roditelja da češće posjećuje kazalište s djetetom.

Rezultati istraživanja (grafikon 13) upućuju na to da je 57,27 % ispitanika izjavilo kako im je pristupačnija cijena karata važna te da bi ih popusti dodatno motivirali za češći odlazak u kazalište s djetetom. S druge strane, 42,73% ispitanika smatra da ih pristupačnija cijena karte ne bi dodatno motivirala za odlazak s djetetom u kazalište zato što im cijena karte nije važna. S obzirom na dobivene rezultate, deveta se hipoteza prihvaća jer bi pristupačnije cijene karata dodatno motivirale roditelje na češći posjet kazalištu s djetetom.

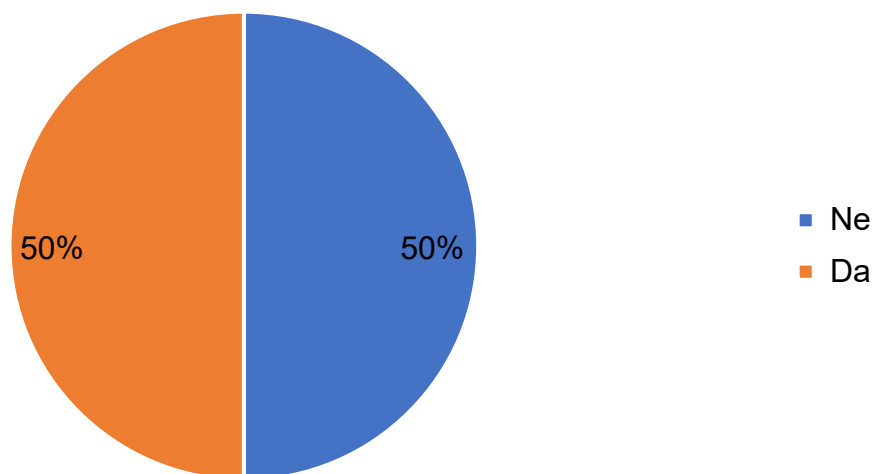
Grafikon 13. Bi li vas popusti za kazališne ulaznice motivirali za češće posjećivanje kazališta s djetetom?

8. 4. Gledanje snimki kazališnih predstava u vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom

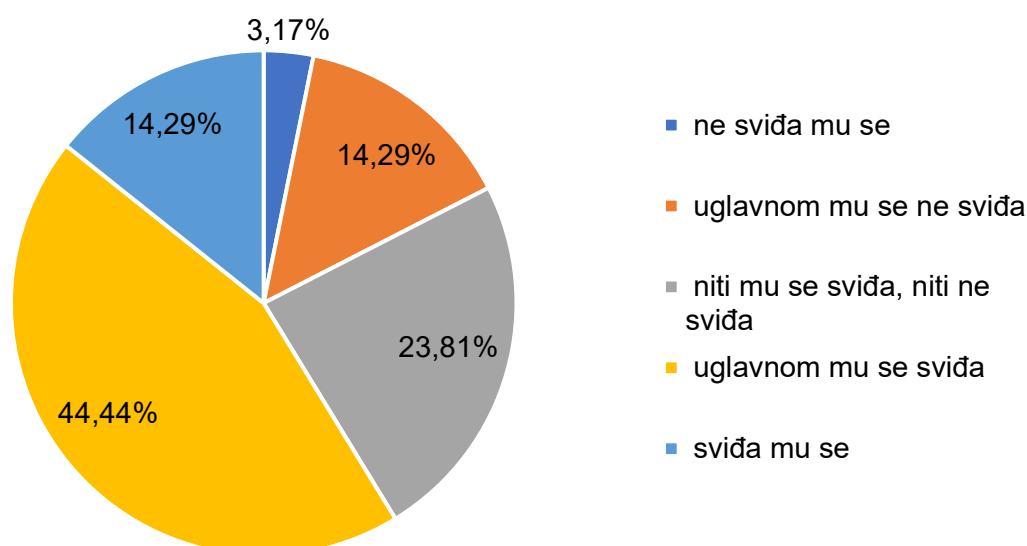
S obzirom na novonastalu situaciju uzrokovanu COVID-19 pandemijom u 2020. godini, ovim se istraživanjem također željelo ispitati kod roditelja i djece učestalost i zadovoljstvo gledanjem snimki kazališnih predstava u vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom te povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište tijekom 2019. godine i gledanja predstava na internetu s djetetom. Kao što je vidljivo iz grafikona 14, njih 50 % je izjavilo da je gledalo kazališne snimke dostupne na internetu s djetetom u periodu ograničenja kretanja, dok 50 % ispitanika nije.

Grafikon 14. Gledanje kazališnih snimki s djetetom dostupnih na internetu u periodu ograničenja kretanja

Ispitanicima je također bilo ponuđeno da procijene u kojoj mjeri se njihovom djetetu sviđalo gledati kazališne predstave dostupne na internetu za vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom (grafikon 15). Od ukupno 110 ispitanika, njih 42,7% se izjasnilo u kolikoj se mjeri njihovom djetetu sviđaju kazališne predstave na internetu. 25,5% ispitanika misli da se njihovom djetetu uglavnom sviđaju kazališne predstave na internetu dok njih 1,8% smatra da se njihovom djetetu ne sviđaju kazališne predstave na internetu.

Grafikon 15. U kojoj se mjeri djetetu sviđalo gledati kazališne predstave dostupne na internetu

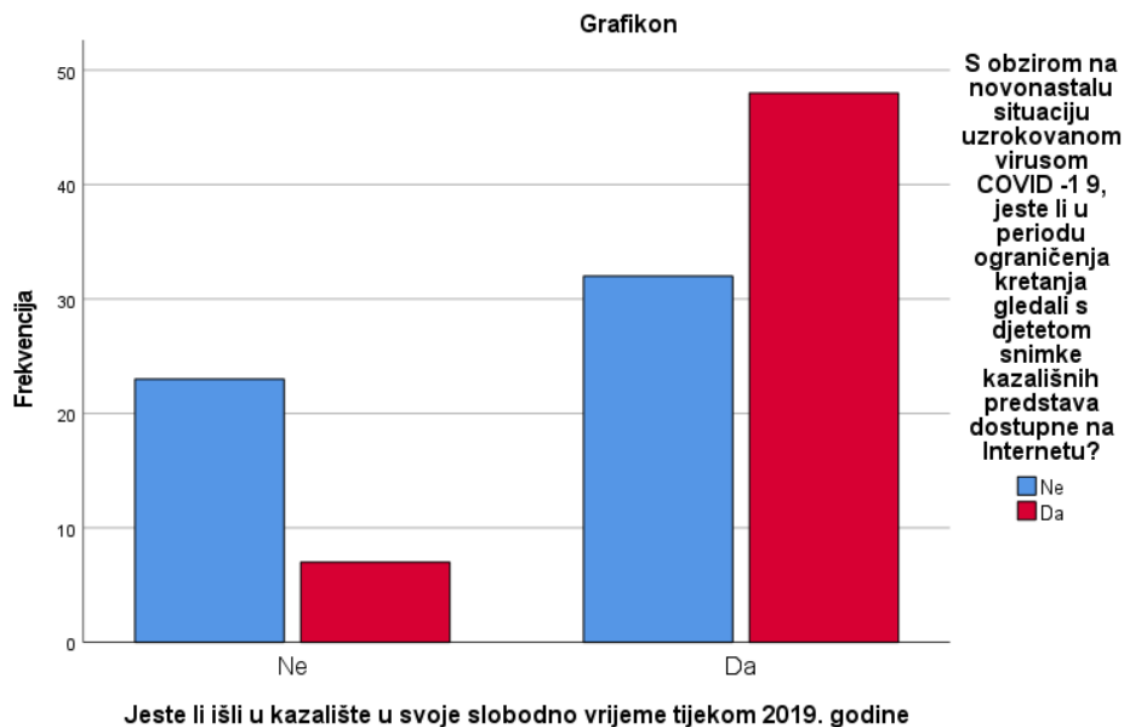

Kako bi se ispitala povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište i gledanja predstava na internetu postavljena je deseta hipoteza:

Roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlazaka u kazalište u 2019. godini gledali su s djetetom veći broj kazališnih predstava na internetu za vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom.

Rezultati istraživanja pokazuju da postoji kontingencijska povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište i gledanja predstava na internetu ($\chi^2(1, N=110=11.733; p<0,001)$). Statistički značajno veći broj djece koja su gledala predstave na internetu je u grupi roditelja koji su išli u kazalište, u odnosu na grupu roditelja koji nisu išli u kazalište. Deseta se hipoteza prihvaća jer su roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlazaka u kazalište u 2019. godini gledali s djetetom veći broj kazališnih predstava na internetu za vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom.

Grafikon 16. Povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište i gledanja predstava na internetu

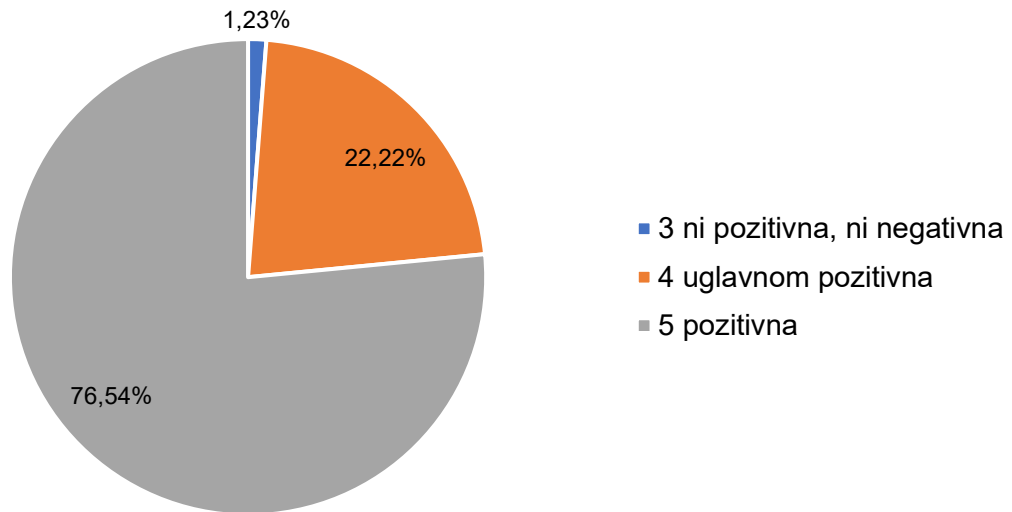

8. 5. Opće zadovoljstvo gledanjem kazališnih predstava

U ovome se radu također htjelo utvrditi opće zadovoljstvo gledanjem kazališnih predstava i je li učestalost odlazaka u kazalište kod roditelja povezana s općim zadovoljstvom gledanjem kazališnih predstava.

Kao što je vidljivo iz grafikona 17, 76,54% ispitanika je izjavilo da je njihovo iskustvo o posjećivanju kazališta s djetetom pozitivno. 22,22% ispitanika ima uglavnom pozitivna iskustva o posjećivanju kazališta s djetetom dok samo 1,23% ispitanika nema ni pozitivna ni negativna iskustva. Niti jedan ispitanik nema negativno ili uglavnom negativno iskustvo koje je povezano s posjećivanjem kazališta s djetetom.

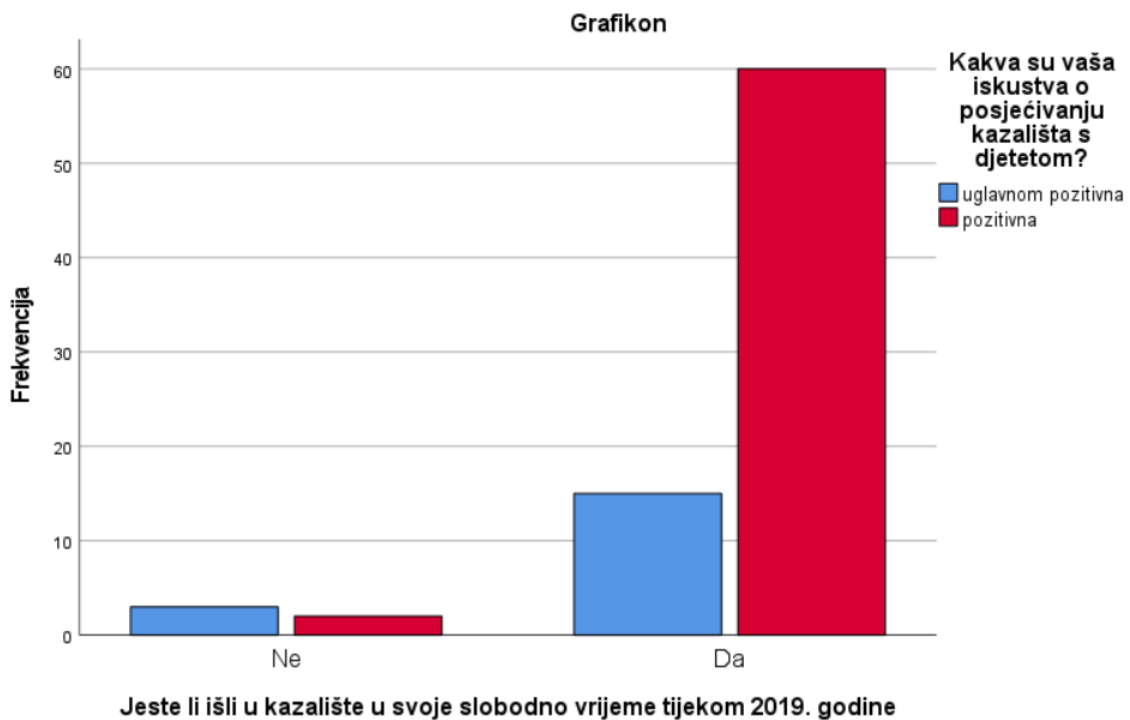
Grafikon 17. Iskustva o posjećivanju kazališta s djetetom

Kako bi se ispitalo je li učestalost odlazaka u kazalište kod roditelja tijekom 2019. godine povezana s općim zadovoljstvom gledanjem kazališnih predstava, postavljena je jedanaesta hipoteza:

Roditelji koji su tijekom 2019. godine išli u kazalište imaju pozitivna iskustva s odlaskom u kazalište sa svojim djetetom (grafikon 18).

Grafikon 18. Povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište i općeg zadovoljstva gledanjem kazališnih predstava s djetetom

Iz analize je izuzet jedan ispitanik koji je zaokružio srednju vrijednost (niti pozitivna niti negativna) te su ostali u analizi samo ispitanici koji su zaokružili učestalije odgovore: 4 i 5. Analiza je napravljena na kontingencijskoj tablici 2x2. Rezultati istraživanja upućuju na to da postoji kontingencijska povezanost između roditeljskih odlazaka u kazalište i općeg zadovoljstva gledanjem kazališnih predstava ($\chi^2(1, N=80)=4,301; p<0,038$). Statistički značajno veći broj roditelja koji su svoja iskustva ocijenili pozitivnim je u grupi roditelja koji su išli u kazalište, u odnosu na grupu roditelja koji nisu išli u kazalište. Može se zaključiti kako se jedanaesta hipoteza prihvaća budući da roditelji koji su tijekom 2019. godine išli u kazalište imaju pozitivna iskustva s odlaskom u kazalište sa svojim djetetom.

9. RASPRAVA

S obzirom na to da postoji mali broj istraživanja o kazalištu i djeci, ovim su se radom htjele otkriti navike posjećivanja kazališta kod roditelja i njihove djece. Iako djeca najčešće organizirano posjećuju kazališne predstave sa školom ili vrtićem, istraživanje pokazuje da su i roditelji zajedno sa svojom djecom u 2019. godini posjećivali kazalište, i to najčešće kazalište za djecu, a manje kazalište za odrasle. Roditelji se također prije odlaska u kazalište raspituju za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete te im je pri odabiru kazališnih predstava najvažnije da odgovara stupnju djetetova razvoja. S provedenim istraživanjem je moguće napraviti i poveznicu s istraživanjem kojeg su proveli Pejić Papak, Vidulin Orbanić i Rončević 2012. godine. Rezultati istraživanja u 2012. upućuju na to kako se stupanj posjećenosti kulturnih ustanova roditelja izravno reflektira na učestalost dječji posjeta istima. Slično je dobiveno i u provedenom istraživanju. Analizom rezultata utvrđeno je da postoji povezanost između roditeljskih navika odlazaka u kazalište s djetetovim odlaskom u kazalište i obrnuto. Roditelji koji i sami gaje ljubav prema kazalištu, odveli su i svoje dijete na veći broj kazališnih predstava tijekom 2019. godine. S druge pak strane, djeca koja su pokazala zainteresiranost za kazalište u 2019. godini, potaknula su i njihove roditelje na odlazak u kazalište. Roditelji koji su tijekom 2019. godine posjećivali kazališne predstave s djetetom imaju pozitivna iskustva s istima. Vole posjećivati kazališne predstave s djetetom i uživaju u njima. Također, istraživanje pokazuje da roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlaska u kazalište u 2019. godini, gledali su s djetetom veći broj kazališnih predstava na internetu za vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom. Rezultat nije iznenađujući jer su roditelji koji su često uživo posjećivali kazalište našli virtualnu alternativu klasičnom kazalištu kako bi dijete i dalje zadržalo kontakt i ostalo u doticaju s kazališnim predstavama. Zahvaljujući današnjoj tehnologiji i mogućnostima koje Internet danas nudi, roditelji i djeca imaju mogućnost uživati u kazališnim predstavama na jedan drugačiji način. Kada je riječ o financijskom aspektu odlaska u kazalište, istraživanje je otkrilo kako bi pristupačnije cijene kazališnih karata dodatno motiviralo roditelje na češći posjet kazalištu sa svojim djetetom, što i nije iznenađujuće s obzirom na to da popusti uvijek privlače velik broj ljudi. Kada govorimo o glavnoj funkciji dječjeg posjeta kazalištu, većina je roditelja mišljenja da je glavna funkcija kazališta kulturno uzdizanje djeteta, što je i očekivano budući da je kazalište od pamtivijeka mjesto kulturnog i estetskog uzdizanja pojedinca.

Iz proučene literature je moguće zaključiti kako je kazalište jedno on najstarijih oblika umjetnosti i zabave koja se zadržala sve do danas, ali brz tempo života i napredak tehnologije dovelo je do razvoja novih oblika zabave, koji su na neki način zasjenili ovu vrstu umjetnosti. Ipak, dobiveni rezultati istraživanja upućuju na svjetlu budućnost ovog oblika umjetnosti jer ukazuju na to da je kazalište i dalje u velikoj mjeri prisutno u životima mnogih roditelja i njihove djece. Djeca su kao spužve koje upijaju sve što se događa u njihovoj okolini te uče po uzoru modela, a model su upravo roditelji. Roditelji koji i sami vole kazalište i posjećuju kazališne predstave, motivirat će i vlastito dijete da učini isto. Djeci, koja su danas sve više i više zaokupljena društvenim mrežama i tehnologijom, potrebno je približiti ovu vrstu umjetnosti od malih jer osim zabave, kazalište omogućava djetetu širenje svjetonazora, razvijanje kritičkog mišljenja, samopouzdanja, mašte, stvaralačkih sposobnosti, tolerancije i solidarnosti. Razvijanjem ljubavi kod djeteta prema kazalištu razvijaju se navike odlaska u kazalište, a stvaranjem navika odlaska u kazalište od najranije dobi, oplemenjuje se djetetov život.

10. ZAKLJUČAK

Usprkos užurbanom načinu života i razvoju nove informacijske-komunikacijske tehnologije, kazalište je uvijek bilo i ostat će duboko ukorijenjeno u čovjekovom životu. Iako noviji mediji poput televizije i Interneta omogućavaju odraslima, ali i djeci brzo i lako prikupljanje informacija, ništa ne može zamijeniti komunikaciju licem u lice koje pruža kazalište.

Istražujući odrednice odabira kazališnih predstava za djecu utvrđeno je da roditelji s djecom češće odlaze u kazališta za djecu nego u standardna kazališta, da se prije odlaska u kazalište raspituju za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete te da im je pri odabiru predstave najvažniji kriterij primjerenost predstave djetetovom stupnju razvoja.

Istraživanjem roditeljskih navika posjete kazalištu utvrđeno je roditeljska navika odlazaka u kazalište tijekom 2019. godine nije povezana s djetetovom dobi najranijeg posjeta kazalištu. Ipak, utvrđeno je da roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlaska u kazalište tijekom 2019. godine, iste godine su u više navrata odveli dijete na kazališne predstave od onih roditelja koji tijekom 2019. godine nisu imali tu naviku.

Po pitanju motivacije za odlazak u kazalište, glavni nalaz ukazuje da roditelji koji su sami motivirani za odlazak u kazalište, vode i vlastito dijete u kazalište. Također, postoji i reciprocitet u motivaciji s obzirom na nalaz koji ukazuje da je i djetetova zainteresiranost za kazalište tijekom 2019. godine potaknula roditelje na posjećivanje kazališta iste godine. Roditelji kao razlog za vođenje djeteta u kazalište na prvom mjestu stavljaju zadovoljenje djetetovih potreba za sudjelovanjem u kulturnim aktivnostima. Roditelji navode i pristupačnije cijene karata kao dodatni poticaj za češće posjete kazališta s djetetom.

Analiza korištenja snimki kazališnih predstava u vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom pokazala je da su roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlazaka u kazalište u 2019. godini naredne godine, za vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom s djetetom gledali veći broj kazališnih predstava na internetu u usporedbi s roditeljima koji nisu imali takvu naviku.

Završna analiza općeg zadovoljstva gledanja kazališnih predstava ukazala je da roditelji koji su tijekom 2019. godine išli u kazalište imaju pozitivna iskustva s odlaskom u kazalište sa svojim djetetom.

Iz svih navedenih rezultata proizlazi važnost razvijanja navike odlazaka u kazalište kako na vlastito pozitivno iskustvo s kazališnim predstavama, tako i na naviku i pozitivno iskustvo mlađih naraštaja koji bi na taj način razvili svoje kapacitete recepcije, vrednovanja i uživanja u kazališnim predstavama. U narednim istraživanjima poželjno bi bilo istražiti dugoročne učinke smanjene dostupnosti predstava koje se odvijaju uživo, kao jedna od brojnih posljedica pandemije te kritički promotriti mogućnost da se ta iskustva zamijene drugim formatima poput praćenja snimki ili sinkronih prijenosa kazališnih izvedbi posredstvom suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije.

11. LITERATURA

1. ALAJBEG, J. i PLAHUTAR, A. (2014). Predstava za djecu – odgoj kroz zabavu. *Dijete, vrtić, obitelj: časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*. [Online] 20 (76). str. 9-11. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/159110> [Pristupljeno: 4. prosinca 2020.]
2. BATUŠIĆ, N. (1991) *Uvod u teatrologiju*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
3. Centar za kulturu i film Augusta Cesarca. Radionica teatra sjena. Dostupno na: <https://www.centarcesarec.hr/radioniceseminari/kazaliste-sjena/> [Pristupljeno: 13. travnja 2021.]
4. ELUYEFA, D. (2017). Children's theatre: A brief pedagogical approach. *Arts Praxis*, [Online] 4 (1). str. 79-93. Dostupno na: https://research.steinhardt.nyu.edu/scmsAdmin/media/users/cl1097/D_Eluyefa_-_Childrens_Theatre.pdf [Pristupljeno: 28. studenoga 2020].
5. Filmska enciklopedija (2021) *Kazalište sjena*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža [Online] Dostupno na: <https://filmska.lzmk.hr/natuknica.aspx?ID=2627> [Pristupljeno 13. travnja 2021].
6. Hrvatska enciklopedija (2020) *Kazalište*. Enciklopedija.hr [Online] Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=31016> [Pristupljeno 10. prosinca 2020].
7. GLIBO, R. (2000) *Lutkarstvo i scenska umjetnost*, Zagreb: Ekološki glasnik.
8. GRUIĆ, I. (2018). Što može kazalište? *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*. [Online] 21 (75/76). str. 60-67. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/219678> [Pristupljeno: 3. prosinca 2020.]
9. IVEKOVIĆ, O. (2009). Od kazališne publike do kazališnog događaja. *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*. [Online] 12 (39/40). str. 46-55. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187478> [Pristupljeno: 30. studenoga 2020.]

10. LADIKA, Z. (1970) *Dijete i scenska umjetnost: priručnik za scenski odgoj djece i omladine*. Zagreb: Školska knjiga
11. LONČAR, V. (2008). Kazalište u Hrvatskoj i mladi (1950.-2007.). *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*. [Online] 11 (33/34). str. 108-124. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187923> [Pristupljeno: 30. studenoga 2020.]
12. LONČAR, V. (2009). Publika u kazalištu za djecu. *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*. [Online] 12 (39/40). str. 70-77. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/187481> [Pristupljeno: 1. prosinca 2020.]
13. MRKŠIĆ, B. (1971). *Riječ i maska*. Zagreb: Školska knjiga.
14. PEJIĆ PAPAK, P., VIDULIN-ORBANIĆ, S., RONČEVIĆ, A. (2012). Uloga organiziranih aktivnosti u kulturnom životu učenika. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja* [Online] 58 (28). str. 188-202. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/95251> [Pristupljeno: 4. prosinca 2020.]
15. PIGNARRE, R. (1970) *Povijest kazališta*. 7. izdanje. Zagreb: Matica Hrvatska.
16. PROSPEROV NOVAK, S. (2014) *Knjiga o teatru*. Zagreb: AGM.
17. SCHNEIDER, W. (2002) *Kazalište za djecu: aspekti diskusije, utisci iz Europe, modeli za budućnost*. Zagreb: Mala scena.
18. ŠIMUNOV, M. (2007) Scenska lutka kao poticaj za stvaralaštvo studenata predškolskog odgoja. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*. [Online] 21 (3). str. 141-154. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/12628> [Pristupljeno: 26. studenoga 2020.]
19. VIGATO, T. (2020) Lutkarski žanrovi. *Dani hrvatskog kazališta: Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*. [Online] 46 (1). str. 521-541. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/246615> [Pristupljeno: 26. studenoga 2020.]
20. ŽOLDAK, A. (2004) Uvijek će postojati kazalište (razgovor). *Kazalište: časopis za kazališnu umjetnost*. [Online] 8 (17/18). str. 14-19. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/188765> [Pristupljeno: 26. studenoga 2020.]

21. ŽUPANIĆ BENIĆ, M. (2019) Lutkarstvo i dijete. Zagreb: Leykam International.

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada su navike posjećivanja kazališta kod djece, a glavni cilj istraživanja je bio otkriti navike posjećivanja kazališta kod djece i njihovih roditelja. U prvom, teorijskom dijelu rada opisan je kratki pregled o razvoju svjetskog i dječjeg kazališta te o specifičnostima dječjeg kazališta, dok je u drugom dijelu rada opisano provedeno istraživanje. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 110 roditelja djece koji su davali odgovore za samo jedno dijete. Rezultati istraživanja pokazuju kako roditelji i djeca imaju razvijene navike odlaska u kazalište. Ustanovljeno je da se roditelji prije odlaska u kazalište raspituju za koji je uzrast predstava na koju namjeravaju povesti dijete te da im je pri odabiru kazališnih predstava najvažnije da odgovara stupnju djetetova razvoja. Nadalje, u istraživanju je utvrđeno kako je roditeljska navika odlaska u kazalište povezana s učestalosti odlazaka u kazalište s djetetom, ali nije povezana s dobi u kojoj je dijete bilo na prvoj kazališnoj predstavi. Također je ustanovljeno da roditelji koji su sami motivirani za odlazak u kazalište, vode i vlastito dijete u kazalište. Rezultati istraživanja upućuju i na to da postoji recipročna motivacija kod djece i roditelja kada su pitanju odlasci u kazalište. U istraživanju je utvrđeno da oni roditelji koji posjećuju kazalište s djetetom imaju pozitivna iskustva s kazalištem, ali i da bi pristupačnije cijene kazališnih karata dodatno motivirale roditelja da češće posjećuje kazalište s djetetom. Roditelji koji su zadržali ili razvili naviku odlazaka u kazalište u 2019. godini, za vrijeme izolacije uzrokovane COVID-19 pandemijom s djetetom su gledali veći broj kazališnih predstava na internetu u usporedbi s roditeljima koji nisu posjećivali kazalište.

Ključne riječi: kazalište, roditelji, djeca, navike odlaska u kazalište

SUMMARY

The topic of this master's thesis is *The Habits of Visiting the Theater among Children*. The main goal of the research was to discover the habits of visiting the theater among children and their parents. The first, theoretical part of the thesis gives a brief overview of the development of world and children's theater and the specifics of children's theater. The second part of the thesis describes the conducted research. A total of 110 parents of children who provided answers for only one child participated in the study. The results of the research show that children and their parents have developed habits of visiting the theater. The results show that parents inform themselves if the play is suitable for their children before taking them to the theater. Further, it is also important for parents that the play corresponds to the stage of the child's development. In addition, the parental habit of going to the theatre is related to the frequency of the child's habit of going to the theater. Parents who are self-motivated to go to the theater also take their own child to the theater. The results also indicate that there is a reciprocal motivation in children and parents when it comes to visiting the theater. Further, the obtained results shows that those parents who visit the theater with their child have positive experiences with the theater. The data shows that more affordable theater ticket prices would further motivate parents to visit the theater more often with their child. Parents who maintained or developed the habit of going to the theater in 2019 watched more theater performances online during the COVID-19 pandemic compared to those parents who did not attend the theater at all.

Key words: theater, parents, children, theater habits